Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 АВГУСТ 24
Намарай эхин (бишэн) нарын 7
ВТОРНИК
Гарагай 3
№ 159 (18773)
газетын сэн: захилай — 2 түх.
Хэлсээтэ сэн.

Редакторай булан

ТЭГШЭ ХОЁР ЖЭЛЭЙ СААНА...

2

ГКЧП-гэй «нааданхайн урбалтын (буналгаанай?)», «нааданхайн дайнай», Москва руу сэрэг болоод танкнуудые оруулнанайнь нүүлдэ эмхи гуримгүй, жолоо захагүй боложо байнан орон соомнай юумэн бүри нула нугалдар болоод, «сүлөөтэ сэнгүүдэй» сэмүүн хатар эхиеэ абаа нэмнай.

Мүнөө агуу гүрэнэй дэбисхэр дээрэ бороогой нүүлэй нархяагууд мэтээр бии болоhон бэээ даанан гүрэнүүд хоорондоо схэ харилсаагүй шахуу болошонхой. Гадна зарим газарта өөнэдынь мүнгэн бии болгогдоо, нүгөө тээнь түхэриг «зонхилнон» зандаа. Эндэ баhал худхалаатай байдал тогтонхой гээшэл даа. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хаа-хаанагүй тон схэ hандарал...

Августын үйлэ хэрэгүүдэй маанадта дуулдаагүй, тодоор харагдаагүй нюсанууд саашадаа элирхэ юм бээ. Үнэн үнгэрнэн сагаа шорой шохойтой худхахадаа бэрхэ хадаа эдэ үдэрнүүдшье инмэ «хүндэдэ» хүртэхэ юм аабза. Мүнөө дээрээ нэгэл талань нүгөодээ элдэбээр, аманда орохысоор муушална, хараана бшуу.

Саашаа юун болоо hэн бэ? Ельцин, Кравчук, Шушкевич гурбанай агуу гүрэнэй хүби заяае гар табилгаараа шидхэhэнэйнь удаа, нэн түрүүн Балтнин оронууд, удаань Молдово, Грузи, Армени, Азероайджан бэээ даанан тухайгаа сеносхоо, шуната зүрилдөөнүүд үргөөоор дэлгэрээ.

Тиигэhээр СССР-эй бутаран hалаhантай зон эбсэhэн шэнги hааб даа. Тиигээд лэ Россин гүрэн түрэ байгуулха тухай гоё гоёор ярилдаад, засагай түлөө тэмсэлдэ оултадаа ороод, юумэн балай урагшаа ябаагүй, гол түлөб бүхы юумэн hандаргадаа бшуу. Тиигэжэ ходо хубилжа байнан эрхэ байдалда тааруулагдаhан, бодото дээрээ демократис Конституцигүйгоор, энээнhээ уламжалан, ямаршье хуулинуудгүйгоор ажаhууна бэшэ аа гүбди гэжэ hанахаар болоно.

Урдань нэгэн hаналтай, нэгэ зорилготой мэтээр hанагдадаг байнан Россин хүтэлбэрин августын нүүлдэ бага сагаар хоорондоо хилбагала хаяржа, багсаг түрын элдэб hаналнуудай дундэ мүнөө болохоо огто hалашагүй мэтээр hанагдадаг болоhон үгээ оилгоохогүй, зүришэлдэхэ ябедал улал гүнзэгырнэ, шата шатаар улам хүрсэ, эбсэшэгүй болоно. Иигэжэ бэе бэээ «үрэбхеэдэ», Россин гүрэн түрые аймшигтай аюулай хилэдэ асарна аа гү гээд hанахаар. Жэшээгэй хойноhоо холо бүгоноё. Б. Н. Ельцин парламентаа сагhаань урид шэнээр нуншая гэнэ. 1991 оной август соо нимэ юумэ хэлэ байгаао. Тиигээгүй hэн хойноо аядуу гаргааб гээд тэрэ hал мэдүүлээ. Харин Р. И. Хасбулатовынь президенттые болзорhоонь урид нуншаха хэрэгтэй гэжэ мэдүүлдэг байна юм.

Эндэ нэгэ юумэн тухай онсо тогтомоор. Юуб гэхэдэ, ехэ зөөри зөөшэ гаргашалжа, зонние хүлгүүлжэ үнгэрүүлдэhэн референдумэй дүнгүүд юундэ хараада абтанагүй? Бүгэдэ арадай hанамжа баhал тоогдохогүйнь гү? Эндэ СССР хэрэгтэй гү, али үгы гү гэhэн асуудалтай референдум hаная. Бидэнэр оултадаа президентшье, парламентшье үгтэнэн болзор соогоо ажаллаг, сагhаа урид нуншалта сонсохоноой хэрэгтүй гээ хамнаhади. Тоод юундэ баhа энэ асуудал таонгданаб?

Тиигэн гэhээнь шидхэхээр асуудалнууд угаа олон. Нэн түрүүн үнэ сэнгүүдэй үдэр бүхэндэ шахуу хубилжа (гол түлөб дэшэлхэ тээшээ) байгадань, зонай самин дэшэлүүлхэ тухай юундэ бодомжолногүйб? Хүгөө нютагуудта тогтоhон орсо хүндэ байдалда анхаралаа юундэ табинагүй.

Онсолходо, ган гасуурта гасадуулhан, хорхой шумуулда, тариаанда эдюулhэн, үер талаанда олгоргүй схээр нэшүүлhэн манай республикада ерээ бололон правительственна делегаци юундэ нэгэхэн үдэр соо ялаад, үтэр түргэн ябашабаб? Гүнзэгынөөр, hайнаар шудалха байгаагүй юм гү? Иигэжэ яаралтай, хүнгэхэнөөр ябаад ошоошод дайранан аюулай бодото хэмжээень ойлгоо гү, хайрлаха сэнэг сэдьхэл соогоо олоо гү?

Хуряангыгаар тобшолходо, ГКЧП манай арадта гансал хохидол асараа, тэрэ хоёр жэлэй саанахи августhаа урда нүүдэртэ байнан элдэб хүсэнүүдые — Башкиристнуудhаа болоо Жириновскийоо схилээд, национал-патриодууд хүртэр — бултыень «бүтылхэ» соohоо гаргаа, худхалаа үймөөе улам үргэдхөө, ороноо мүнөөнэйнь байдалда оруулhан зондо засаг «бэлэглээ».

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РОССИН ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА ДЕЛЕГАЦИ — УЛААН-ҮДЭДЭ

Россин Федерацийн Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо О. Н. Сосковец түрүүтэй Россин правительственна делегаци августын 21-дэ манай республикада ерэбэ. Экономикын элдэб hалбаринуудай министрнүүдэй орлогшонор, гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр ба бусад зургааануудай түлөөлэгшэд делегацийн бүридэлдэ оролсоо. Тэдэнэр авиационно үйлэдбэрийн нэгэдэлэй, «Бурятфермаш», шэлэй заводуудай худэлмэритэй танилсаhан, Улаан-Удын хоёрдохи ТЭЦ-эй, мяханай консервнэ комбинадай барилгын ябасаар hонирхоhон байха юм.

Удаань республикын Министрнүүдэй Советдэ зүблөөн үнгэргэгдэбэ. Эндэ республикын министерствэнүүдэй, гүрэнэй комитедүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, городуудай, аймагуудай захиргаануудай гулваанар, промышленна предприятинуудай, нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаа.

Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов зүблөөе нээжэ, республикын мүнөө үеын байдал тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.Ган гасуурай болодог ушарhаа Буряад орондо тарыан ажал эрхилхэ гээшэ тон хүндэ хүшэр юм гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Малай тэжээлэй дуталдадагhаа болоожо, hүүлэй үедэ хонидой тоо хөёр дахин, эбэртэ бодо малай тоо 27 процентээр хороогдоо. Ондоо нютагуудhаа мяхан, hүн асарагдадаг. Гэбэшье республика жэл бүри гүрэндэ хоёр мянга гаран тонно hосho худалдадаг юм. Эдэ бүхы продукцийе тэжээлэй балансда оруулхада, республикаhаа худалдагдаhан продукцида тэжээл ехээр гаргашалагдаhан байдаг. Буряад орондо малтан абалгын промышленность хүгжөөгдөнхэй юм. Түүхэй эдэй схээр худалдагдадаг дээрэhээ продукцийн үнэ сэнгэй таларр бусадай дунда булигдаха, олзо доход багаар абаха ушар үзэгдэдэг. Гадна газарай тон хүсэтэйгөөр хүдэлдэг ушар, Байгал далай хамгаалха хэмжээнүүдые абаха ябадал, эшлэ хүсэнэй үнэ сэнгэй дээшэлэлгэ республикын экономикэ хүгжөөлые удаарулна. Ушар юуб гэхэдэ, гэр байра, промышленна объектнүүдые барихада, hуурниень бүхэ болгохын тула хэды ехэ металл хэрэглэгдэнэб. Байгалые хамгаалха хэрэгтэ барилгын бүхы сметын 40 процентhээ эхилээд, 130 процент хүрэтэр мүнгэн гаргашалагдаха болоно ха юм. Бурядта ГЭС-үүдые барихэ арга үгы, тиимэhээ шулуун нүүрhэ, шэнгэн түлишэ хэрэглэдэг электростанцинуудта эшлэ хүсэнэй үнэ сэн тон дээгүүр байна бшуу. Нимэ ушарhаа болоожо, республика дотор үйлэдбэрилэгдэhэн продукци худалдагданагүй. Олонхи ушарта ондоо нютагуудhаа асарагдаhан продукцийн үнэ сэн холо доогуур байна ха юм. Гэхэтэй хамта энэ жэлдэ байгаалийн уларил ехэ шэрүүн байжа, хабарай саhа шуурган, ган гасуур, хорхой шумуулай олошоролго, үерэй уhан гэхэ мэтэ хүн зондо, республикын экономикодо аргагүй ехэ хохидол үзүүлбэ. Нимэ хүндэ хүшэр байдалhаа гарахын тула хэдэн асуудалнуудые шиндхэхэ хэрэгтэй гээд нүхэр Саганов онсолбо:

Нэгэдэхеэр, үерэй уhанда абтажа, мянга гаран гэрнүүд hандараа. Эндэ ажаhуургшад мүнөө дээрээ хамтын байрануудта байлгагдана. Эдээнние байраар хангахын тула Улаан-Удэ хотодо бодхоогдожо байhанаа болоулагдаад байhан 21 гэрэй барилгые ойрын сагта түгэсэхэ, тиихэдэ 728 квартира ашаглалгада үгтэхэ болоно. Эдэ гэрнүүдые барихын тула мүнгэн hомологдохо зэргэтэй.

Хоёрдохёор, гэр байра бариха дуратайшуулда урьhаламжа үгэхэ арга бэдэрхэ шухала.

Гурбадахяар, элшэ хүсөөр, дулаагаар хангахын тула Улаан-Удын хоёрдохи ТЭЦ-эй барилгые шамдуулха.

Дүрбэдэхеэр, республикын хүн зонние эдеэ-хоолоор хангахын тула тусгаар урьhаламжа үгэхэ.

Табадахяар, малай тэжээл республикаhаа гадуур бэлдэхэхэ ушартай болоходо, мүнгэ зөөреэр туhаламжа үзүүлхэ.

Зургаадахяар, финансын талаар асуудалнуудые дары шиндхэхэ. Республикада үйлдбэрилэгдэhэн продукци худалдаhанай түлөө 43 миллиард түхэриг мүнгэ гүрэн түлэхэ ёнотой. Энэ мүнгэн абтанагүй. Гадна дотаци болгон үгтэхэ мүнгэн зөөри республикада дары дамжуулагдаха зэргэтэй.

Байгша оной хабарhаа хойшо баталагдаhан хөёр протокол дотор Россин правительствын зүгhөө Буряад Республикада мүнгэн зөөреэр урьhаламжа үзүүлхэ тухай хэлэгдэнхэй. Гөбэшье энэнь бэелүүлэгдэнэгүй. Эдэ бүхы асуудалнуудые шиндхэлгэдэ правительственна делегаци хубитаяа оруулха байhандань найдажа байhанаа В. Б. Саганов элирхэйлбэ.

Республикын гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ Л. П. Табалаев, авиационно үйлэдбэрийн нэгэдэлэй генеральна директор Ю. Н. Кравцов, «Забайкаллес» акционернэ бүлгэмэй президент В. Е. Тугутов, нарин сэмбын «Мануфактура» акционернэ бүлгэмэй генеральна директор К. П. Альцман, республикын национальна банкын начальник А. А. Вязинский, республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. Агалов гөгшэд үгэ хэлэхэдээ, элшэ хүсэнэй үнэ сэнгые зүбөөр тодорхойлхын тула түлишын — элшэ хүсэнэй Сибириин нэгэн системэ байгуулха, гүрэнэй кредитнэ-финансын политикые эд бараа үйлэдбэрилэгшэдэй аша түhада шэтлүүлхэ, гүрэнэй хэмжээндэ нооhоной үнэ сэнгые зүбөөр тодорхойлхо, урьhаламжа үгэхэ хэрэгые коммерческэ банкнууд эрхилхэ бэшэ, харин гүрэнэй банк эрхилхэ, олзын хэрэг эрхилэгшэдэй бага болон дунда предприятинуудые дэмжэхэ гүрэнэй политика бүрилдүүлхэ, Байгал-Амарай харгын Хойто-Байгалай тоннелийн хуби заяае шидхэхэ, финансын системэдэ тохёолдоод байhан гурим, журамгүй байдалые усадхаха, харинн гүрэнүүдтэй худалдаа наймаа урагшатайгаар ябуулхын тула зарим зүйлнүүдтэ лицензи үгэхэ асуудалнууд тушаа тогтоhон байна.

Онсо эрхэтэ байдалай талаар Россин гүрэнэй комитедэй хүтэлбэрилэгшэ В. М. Фомичев үерэй үедэ абтаhан хэмжээнүүд, үзүүлэгдэhэн гарза хохидол тухай мэдээсэбэ.

Металлургийн талаар Россин гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. З. Афонин, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай, Харанхын плавико-шпадай предприятийн, Озерныйн-ГОК-ой худэлмэрине hайкаруулха талаар абтаха хэмжээнүүд тушаа тогтобо.

Россин финансын министрэй орлогшо П. В. Черноморд министерствын ажал худэлмэри тухай зүблөөндэ хабаадагшадай хэhэн шүүмжэлэлые зүб гэжэ тоолоод, дутуу дундануудые усадхаха тухай хуряангыгаар мэдээсэбэ.

Удаань Россин Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо О. Н. Сосковец үгэ хэлэhэн байна.

— Бидэ мүнөөдэр Улаан-Удэ хотын комбинат, заводуудта, барилгануудта хүрөөбди. Авиационно үйлэдбэрийн нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд дэлгүүр дээрэ гараха арга боломожонуудые олоо байhанинь hайшаалтай, — гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. — Эндэ элшэ хүсэнэй үнэ сэнгүүд тухай дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болобо, тэрэнние гуримшуулхын тула нэн түрүүн шулуу нүүрhэ малтажа абагшадтай хөөрэлдөө хэхэ зорилготойбди. Ушар юуб гэхэдэ, байгша оной июлийн 1-hээ шулуун нүүрhэндэ сулөө сэнгүүдые тогтооходо, тэдэнэр сэнгыень 8—10 дахин нэмэжэрхёо бшуу. Энэнь балайшье тиимэ үндэhэ hууритай бэшэ. Энэл ушарhаа элшэ хүсэнэй, металлай сэн нэмэгдээ. Гансашье шулуун нүүрhэ худалдан абагшад хүндэ байдалда ороо бэшэ, харин нүүрhэ малтан абагшадташье хүнгэн бэшэ: продукци худалдалгын хэмжээн эрид доошолбо бшуу. Нүүрhэшэдтэ дотаци үгэжэ, үнэ сэнгыень зохихо хэмжээндэ тогтоохо.

Урдань тогтоогдоод байhан дэлгүүр hалан hандаргагданхай, мүнөө шэнэ дэлгүүр бүрилдүүлхэ гээшэ бэлэн бэшэ. Гэбэшье бүхы арга боломожонуудаа элсүүлхэ, үйлэдбэриеэ хүгжөөжэ, шанар hайнтай продукци дэлгүүр дээрэ дурадхаха хэрэгтэй гээд үгэ хэлэгшэ онсолбо. Республикада элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэнэ. Тэрэнние гадаадада худалдаха арга боломожнуудые бэдэрхэ шухала гээд тэрэ тэмдэглэбэ.

Зүблөондэ хабаадагшадай табиhан асуудалнуудые тон наринаар хаража үзэхэ, үерэй уhанай хойшолонгуудые усадхаха талаар хэмжээнүүдые хараалhан тогтоол Россин правительство абаха бэээ гэжэ найдуулба.

Россин правительственна делегацийн гэшүүд тэрэл үдэшэндээ Москва хото мордоhон байна.

С. РИНЧИНОВ.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: О. Н. Сосковец; зүблөөнэй үедэ. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

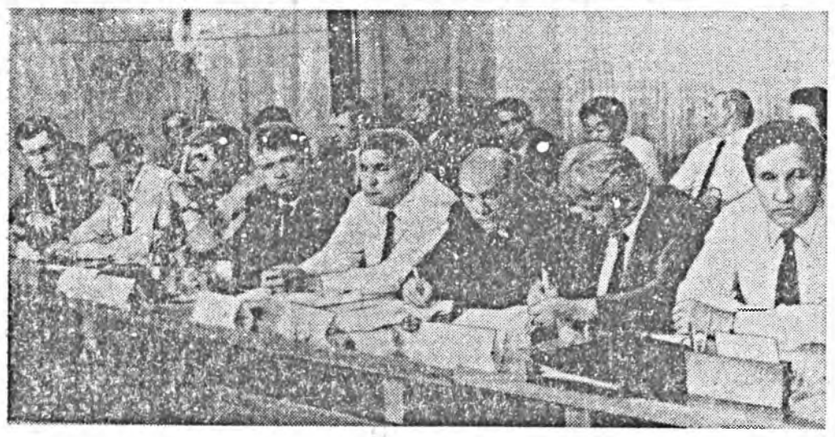

Адууhа малда — элбэг тэжээл

УРГАСЫН УРМАНДА...

Урданhаа хойшо манай Шара-Голой, Сагаан-Шулуутын, Онгостойн луговодууд сабшалан дээрэнээ hайн ургаса абадаг байhан юм. Эндэхи сабшалан ехэнхидээ Сухэ голой эрье зүбшаhан нинг нойтоор ехэ дуталдадаггүй газар болоно. Имагтан голой үсрлэхэдэ зарим сабшаламнай уhанда абтахана hанадаг аюултай.

Харин энэ жэлдэ Сухэ голой уhан хэды ехэ болоошье hаа, сабшалан дээрэ балай ехэ халлагүй, бараг hалаба.

Тиигэжэ энэ жэлдэ манай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой сабшалан дээрэ үбhэногооной ургаса hайнаар гаража, хүн зонние баясуулаа. Колхозой үбhэшэдэй олонхи бригадануудта даб дээрэ абтаад байhан үбhэ гектар бүхэндэ хубаажа үзэхэдэ 24—25 центнер болоо. Уhалагдаhан, үтэгжүүлэгдэhэн газарhаа бүришье hайн ургаса абтажа, гектарай 30—35 центнер үбhэн сомогдоно.

Үбhэшэдэй бригадануудые дүрнэлтэй бэрхэ хүнүүд Г. Н. Бурдуковский, Ц. О. Тышиеев, М. С. Шантин, Н. К. Аносов гэгшэд даажа абанхай. Эдэмнай булта тариан ажалай бригадануудые хүтэлбэрилдэг зон.

hүүлэй мэдээгээр ажахыда хамталаа 15 мянган центнер үбhэн hүрилэгдөод байна. Августын гараhанhаа хойшо үе-үе болоод хура бороо орожо, үбhэшэдтэ hаад хэнэ.

Байгша ондо хээрын сабшалангай ногооной ургасын муу бэшээр ургаhанайнь урманда колхозойхид 27 мянган центнерhээ бага бэшэ үбhэ хуряажа абаха хүсэлэнтэй. Нёдондо ган гасуурта дайрагдаhанhаа боложо, ороидоол 10 хүрэхэгүй мянган центнер үбhэтэй үбэлжөө юм.

Тобшолон хэлэхэдэ, гансашье колхозой хамтын адууhа малые үбhэ тэжээлээр хүсэд хангаха бэшэ, мүн хүн зоной хубинин ажахынуудай үхэр, үнеэд, хониые ерэхэ үбэлдөө эдихэ хоолоор таhалдуулхагүй гэжэ оролдохо болоноби. Энээнhээ хүн зоной ажаhуудалай гол асуудал — өөhэдөө эдеэ хоолоор ханталга сэхэ дулдыдаха бшуу. Тиимэhээ колхозой правленин гэшүүдтэ үбhэ сабшаха газар таhалжа үгэнхэй, тэнээл бэлэдхэлгэдэ таhалгаряагүй хабаадагшадта абаhан үбhэнhөөнь зарим тэды хубние өөhэдтэнь үгэхэ байна. Арга шадал багатай айлнуудта, үбгэд, хүгшэдтэ баhал үбhэ тэжээлэй талаар туhалалсаха байhанинь элитэ.

Эгээл энээн дээрэhээ хүн зон үбhэ сабшалга, хуряалгада арга шадалайнгаа зэргээр яhала эдэбхитэйгээр, эршэтэйгээршье хабаадалсана гэхээр.

В. ПОЛЯКОВ,
Хязгтын аймагай Шара-Голой захиргаанай зайhан.

ИТАР-ТАСС hүүлэй мэдээсэл

ОРОНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИЙН ХУДЭЛМЭРИ ТУХАЙ

Июнь hарынхитай сасуулхада, Россин промышленностьда июль hарада продукци үйлэдбэрилгэ 97 процент болоhон байгаа. Тинхэдээ нэгэшье hалбари 1992 оной июлийн хэмжээндэ хүрэхөөр продукци гаргаагүй. Россин Федерацийн Госкомстат нигэжэ мэдээсэнэ. Тинхэдээ хүнгэн, ой модоной, модо болбосоруулгын ба целлюлозо-саарhанай промышленностийн предприятинууд эгээл ехээр гээгдэнэ (25 процент).

1992 оной январь-июльтэй сасуулхада, 1993 оной 7 hара соо промышленна үйлэдбэрийн хэмжээн 82,4—82,6 процент болоно. Кузнечно-прессэй машина, тракторнууд, бульдозернууд, синтетическэ шэрэ, барилгын модон, хюрөөдэмэл материалнууд, бүдүүд, оймhон ба нөхэмэл зүйлнүүд, гутал, радиоприемнигууд, hүнэй зүйлнүүд, мяха, хүрнээ үйлэдбэрилгэ 1989 оной-хиноо хахад хубяар бага болоод байна.

ГРАФИГАН ЕhООР

СОЧИ. Нэгэдэмэл комиссийн hаяхан үнгэргэгдэhэн заседаани дээрэ баталагдаhан графигай ёhоор хёмороо зүришэлдөөнэй газарhаа зэбсэглэгдэмэл бүхы эмхидэлнүүдые ба дайшалхы техникые Грузийн ба Абхазийн талынхид гаргаха ёhотой гэжэ мэдээсэгдээ hэн. Абхазийн талынхид бүхы техникээе тамгалаад, Россин частьнуудта хадагалуулхые дамжуулаа гэжэ Абхазийн Оборонын министерствэhээ ИТАР—ТАССай корреспондентдэ мэдээсээ hэн. Абхазийн зэбсэглэгдэмэл эмхидэлнүүд Шэнэ Афон хото тээшэ абаашагдаа. hаяхан сүлөөлэгдэhэн Шрома, Каманы ба бусад hуурин тосхонуудта гурим журам дэмжэхын тулада комендатска взводууд лэ үлөөгдөө юм ха.

Абхазийда байрладаг грузийн сэрэгүүдэй хөблэлэй түбhөө баhал нимэрхүү мэдээсэл ороо. Грузийн сэрэгүүд Дранда гэhэн hуурин тосхондо, мүн дотоодын сэрэгүүдэй подразделенинүүдые бүридхэхэ газарнуудта абаашагдаа юм ха.

ЕВРЕЙН АВТОНОМИТО ОБЛАСЬДО

БИРОБИДЖАН. Ерээдүйн Конституцийн али нэгэ вариантые зүбөөр шэлэхэдэнь, автономито областийн ажаhуугшадта туhалха гэжэ арадай депутадуудай областной бага Совет шиндхэhэн байгаа юм. Конституционно зүблөөнэй бэлдэhэн Үндэhэн Хуулийн гансашье проект бэшэ, мүн Россин Федерацийн Арадай депутадуудай съездын Конституционно комиссийн проект нютагай газетэнүүдтэ толилогдоо hэн. Хүн зоной дурадхалнуудые ба ажаглалтануудые согсолхо комисси байгуулагданхай. Областной Советэй түрүүлэгшэ Александр Скачков тэрэнние толгойлно.

ПАРЛАМЕНТЫЕ ДЭМЖЭХЭ ХУДЭЛӨӨН

МОСКВА. Россин Конституционно байгуулалтые, парламентые ба демократние хамгаалхын түлөө оролдогг нинтын хүсэнүүдэй ба худэлөөнүүдэй бүхэроссин зүблөөн Россин Федерацийн парламентын түбтэ үнгэргэгдөө hэн.

Политическэ партинуудай ба худэлөөнүүдэй, зохёохы ба мэргэжэлтэ холбоонуудай, нинтын жасануудай, эрдэмтэдэй эблэлнүүдэй, бүлэг эрхэтэдэй түлөөлэгшэд, эрдэм ухаанай ба искусствын элитэ ехэ ажал ябуулагшад, олонинтэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэд зүблөондэ сугларааа гэжэ Россин Федерацийн Верховно Советэй хэблэлэй албан мэдээсэнэ.

Россин Федерацийн бүридэлдэ ородог 8 республикын Россин Федерацийн бусад 17 байгууламжын Москва ба Санкт-Петербург хотонуудай түлөөлэгшэд зүблөөндэ хабаадаа. Россин Эрдэмэй академийн Социально-политическэ шэнжэлгээнүүдэй институтай директорэй орлогшо, философийн эрдэмэй доктор В. С. Лившицкий элидхэл хэбэ.

ШАГТЫ ИЛСАГТЫ

нюурта. Дэлгүүр: ...арга бэдэрхэ. «Хэхэ юумэн захаа хизааргүй». Ц. Тогонов: «hэшхэлтэйхэнээр хүдэлхэ шухала». Агын hонинууд. Россин Федерацийн Хуули.

3-дахи нюурта. Арадаймнай ёhо заншалнууд. Д. Доржогутабай: «Худанар тухай үгүүлэл». Дэлхэйн арадуудай уран зохёолой дээжэhээ. Г. Хаггард: «Хари холоhоо гэртээ бусалга». Ханталга ямар бэ? Б. Цыремпилов: «Үбшэн зондо туhалма».

4-дэхи нюурта. Ц. Цырендоржиев: «Унаха газараа мэдэдэг hаа...» — туужын үргэлжэлэл. Дэлхэйн hониной дээжэhээ. Спорт.

Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ

ХЭХЭ ЮУМЭН ХИЗААРГҮЙ ЕХЭ

Манай «Нижнеангарск-трансстрой» трестын онһоҗоруулгын управлениин хүдэлмэришэд Хойто-Байгалай, Муйскын аймагуудай газар дайда дээрэ авто-харгы баригжа, асфальтаар хушана, авто-харгын барилгада хэрэглэгдэдэг трактор, машинануудые, бульдозернуудые, крануудые заһабарилна. Хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мергэжэлтэд бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар хэжэ, авто-харгы бариха гэһэн захилаа сүм дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ.

Бидэ «Бурятавтодор», «Главалмаззолото», РСФСР-эй Зам харилсаанай министерствын захилаар хойто аймагуудай газар дайда дээгүүр авто-харгы баригжа байнхайби. Хойто-Байгалай аймагай Кичерэ һуурин-һаа Шэнэ Уоян һуурин хүрэтэр авто-харгы барлад, асфальтаар хушажа эхилэнхэйби. 200 километр энэ харгын 100 километрынь асфальтаар хушагдаад, «Бурятавтодор» нэгэдэлэй мэдэлдэ һайн сэгнэлтэтэйгээр тушаагданхай. Манай управлениин хүдэлмэришэд «Бурятавтодорой» захилаар Тазы—Кумора — Уоян гэһэн 250 километр харгын барилга хэжэ эхилһээр хоёр жилһээ үлүүтэйхэн болобо. Энэ хугасаада управлениимнай хүдэлмэришэд Уоянһаа Кумора хүрэтэр 70 километр авто-харгы баригжа дүүргээ.

Үнгэрһэн жэл бидэ Тазы—Кумора—Уоян гэһэн авто-харгын барилга дээрэ 46 миллион түхэриг ашаглаһан зомби. Байгша ондо бидэ энэ харгын барилга дээрэ үшөөл ехэ хэмжээнэй ажал хүдэлмэри хэхэ арга боломжотойби. Тиишэ эгээл һайн трактор, автомашинануд, бульдозернуд, экскаваторнуд эльгээгдэнхэй. Дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэд, инженернууд, мастер, прорабууд өнэ участогта хүдэлнэ. Тазы-Кумора-Уоян гэһэн авто-харгы Хойто-Байгалай аймагай ажахынуудта, ажалшадта хэрэгтэй харгы. Энэ харгы бүгони сагай туршада бариха хэрэгтэй. Тэд мүнгэн зоори, барилгын материал ходол дуталдажа, манай хүдэлмэришэдтэ ехэ һаад түбэг үзүүлнэ.

«Мүнгэн манда үгы. Барилгаяа зогсоогты» гэһэн телеграмма бидэ һаяшаг энэ харгы бариха захил хэһэн «Бурятавтодор» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдһоо ашаабби. Зунай дулаан эдэ үдэрнүүдтэ авто-харгы баригжа байһан хүдэлмэришэдоо хайшань эльгээхэ болонобибди? Энэ олон трактор бульдозер, экскаваторнуудые минутыншье туршада минин байлгахадаа, бидэ ямар ехэ хохидолдо орохо болоно гээшэбибди? Дэлгүүрэй харилсаанай үедэ нигэжэ хүдэлжэ болохоор аал? Жэлэй эхиндэ бидэ «Бурятавтодор» нэгэдэлтэй хэлсээ баталаа һамди. Тиигэхэдэ бидэ яһала һайнаар хөөрэлдэһэн гээшэ бэзэбди.

— Мүнгэ алтан сидэндэ бии,—гэжэ байгаад «Бурятавтодор» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд найдуулһан ааб даа. Мүнөө мүнгэн үгы панхаруутаха түйлдаа хүрөөбди гэһэн телеграмма эльгээжэ байха юм. Энэ хүшэр сагта нигэжэ яаншье хүдэлжэ болохогүй ааб даа. Ганса өөр тухайгаа шэбшээд ябаха бэшэ, харин захил хэһэн ажахынууд захил абаһан ажахынууд тухайгаа һаналаа табиха ёһотой гээд хэлэхэ байнаб. Бидэ мүнөө энэ бүхы онһон техникээ хайшань эльгээхэ болонобибди?

Муйскын аймагта авто-харгы баригжа байһан участогта эльгээхэ зон үгүбди? 300 гаран километр зайда энэ бүхы онһон түхеэрэлгэнүүдые өөхын тула яһалал ехэ гаргашада орохо болоод байнабди. Манай коллектив Россий Федерацийн Зам харилсаанай министерствын захилаар Кичерэ—Ангоя—Уоян гэжэ авто-харгы баринабди гэжэ дээрэ хэлээ һэм. Жэл бүри бидэ 30—40 миллион түхэриг барилга эндэ хэдэг һэмди. Байгша ондо 86 миллион түхэриг барилга хэхэ хэлсээ баталһан байгаабди. Захил хэгшэдэй жэлэй эхиндэ бидэ 10 миллион түхэриг ондэндэ түлөөд байна. Мүнөө юумэнэй үнэтэй боложо байхада, энэ бага мүнгөөр ямар тиимэ ехэ юумэ хээд орхихо зомбибди. Россий Федерацийн Зам харилсаанай министерство яһалал шадалтай һалбари гээшэ ааб даа. Тиибэ яабашье, Кичерэ—Ангоя—Уоян авто-харгы барилгада хайша хэрэгээр хандана гээд хэлэхэ байнаб. Энээн дээрэһээ мүнгэн зоори бидэндэ саг болзортонь һомолногүй. Эдэнэй гэмээр манай управлениин коллектив ехэ хохидолдо ороно, авто-харгын барилга унжагайран нобшорно. Саашадаа нигэжэ хүдэлжэ огто болохогүй гээд һанагдана. Кичерэ—Ангоя—Уоян, Тазы—Кумора—Уоян гэһэн авто-харгынуудай барилга Хойто-Байгалай аймагай социально-экономическа хүргжэлтые түргэдхэхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй.

Хойто-Байгалай аймагай захиргаан, аймагай Совет энэ шухала асуудалда анхарал хандуулха ёһотой гээд хэлэхэ байнаб. Энэ харгын барилгада мүнгэ оложо, ойрын жэлнүүдтэ Тазы—Кумора—Уоян харгын барилга дүүргэхэ шухала. Мүнөө харгы баринжа байһан хүдэлмэришэдые эндэнээ ябуулаад, удаань хаанаһаа нимэ дүршэл шадабаритай залуу мэргэжэлтэд Хуурмхаанай аймагта олдохол байха. Тэдэнние энэ тушаалда дэбжүүлхэ хэрэгтэй. Нимэ асуудал аймагай захиргаанай үнэрһэн суглаан дээрэ һаяшаг табигдахал ёһоороо табигдаа һэн.

Аймагай больницын, хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд шэнэ байрада орохо гээд хүлеэжэ ядажа, сүхэржэ байна ха юм. Тиигэн гэхэдэ ямаршье харюусалга мэдэрхэгүй Г. С. Чирковой хайша хэрэгээр ажалдаа хандаһан дээрэһээ, байрын гэрнүүдэй яһала ехэ барилга хээ юм. Мүнөөшье эдэтаргашалагдана. «Могойто» гэжэ акционернэ нэгэдэлэй хүдэлмэришэд Могойто һууринда 300 хүнэй һуудалтай соёлой байшан барихаар хэлсээ баталһан юм. Мүнтэншье, барилгын материалшье бии гээшэ ааб даа. Тэд тус нэгэдэлэй коллектив соёлой байшангай барилгада нэгэшье түхэриг ашаглаагүй байха юм. Аймагай захиргаанай ерай гэжэ олоһон мүнгэн зоорние нигэжэ гаргашалжа болохоор аал?

«Бурятцелинстрой» гэжэ акционернэ нэгэдэлэй Хурамхаанай онһоҗоруулгадамал нүүдэл колонныи барилгашад аймагай хүдөө нютагуудта һүүлэй жэлнүүдтэ яһала ехэ барилга хээ юм. Мүнөөшье эдэнэр яһала гэмүүгөөр хүдэлнэ. Эдэнэр Шаманка нютагта Баргажан гол дээгүүр күүрэг баринжа, һаяшаг дүүргээ. Дэрээндэ, Һахалида, Барханда шэнэгэн түлишэ халаглха баазанууды баринжа, ойрын сагта ашаглалгада тушаахаар хараална. Тус колонныи хүдэлмэришэд аймагай түб Хурамхаан һууринда, Аргатада больницануудай, байрын гэрнүүдые баринга хэнэ. Аймагай түбэй стадионой баринга дүүргээ юм. Энэ жабартаа эндэ Россий Федерацийн хойто арадуудай спортын һайндэр үнэргэгдоо һэн. Мурманскһаа Сахалин, Чукотко хүрэтэр һуудаг үсөөн үндэнэ яһатанай түлөөлэгшэд эндэмнай сугларжа, хаба шадалаа туршалсан мурысэнэн байха юм.

Залуу мэргэжэлтэн Д. Г. Цыремпиловэй хүтэлбэрилдэг онһоҗоруулагдамал нүүдэл колонныи коллектив хүдөөгэй ажалшадай захилаар баринга хэжэ, байрын гэрнүүдые, ношара, фермэнүүдые хэгшэн, байрын шанартайгаар бодхоохо гэжэ эрмэлзэнэ, урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлжэ шаданашье.

Хурамхаанай харгы заһабарилдаг управленин хүдэлмэришэд яһала гэмгүй хүжэлнэ. Эдэнэр аймагай түб Хурамхаан һуурин-һаа Ларагта хүрэтэр 50 километр авто-харгы асфальтаар хушаад байна. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 20 километр авто-харгы асфальтаар хушаха хараа зорилготойнууд. Хурамхаанай аймагай ан үсхэбэрилдэг ажахын баринга фермын томо корпусой баринга дүүргэнхэй. Эдэнэр мүнөө байрын гэрнүүдые барина.

Аймагай баринга эмхинүүдэй коллективүүд үйлэдбэридэ дайралдадаг дутагдалнуудаа сүм усадхажа, баринга түргэнөөр, һайн шанартайгаар хэжэ, мүнгэн зоориеэ зүбөөр ашаглана. Аймагай захиргаан баринга ажал хүдэлмэрние наринаар хишаг шалгана, эрилтээ шангадхана, шадаха зэргээрээ хүдөөгэй баринга шадта тунална. Жэлэй эхиннээ аймагай захиргаан баринга шадтай хамта, олон шухала асуудалнуудые шидхэһэн байна юм. Саашадаашье эрилтээ шангадхажа, түсэбоор хараалагдаһан объектнуудые сүм ашаглалгада туршааха хэрэгтэ хубитаяа оруулхаар эрид шидэнхэй.

Ц. ТОГОНОВ,
Хүдөө бэшэгшэ.

Барилгын талмайнууд дээрэ

ҺЭШХЭЛТЭЙХЭНЭЭР ХҮДЭЛХЭ ШУХАЛА

Урдань хүдөөдэ барилга хэхэ хэрэгтэ тон ехэ анхарал хандуулагдадаг бэлэй. Һуурин, поселогуудта, холын отара, фермэнүүдтэ байрын гэрнүүд олоор баригдадаг байгаа ааб даа. Мүнөө хүдөөдэмнай аргагүй ехэ хубилалтамууд боложо, колхоз, совхозууд үгы хэгдэнэ. Тэдэнэй орондо таряашанай (фермерскэ) ажахынууд, акционернэ нэгэдэлнүүд байгуулагдана. Хүсэ шадал багатай таряашанай ажахынууд яагаад байрын гэрнүүдые, ношара, фермэнүүдые бариха гээшэб даа. Хэтэрмэ үнэтэй болоһон барилгын материал, онһон техникэ худалдажа абаха мүнгэн эдэнэртэ хаанаһаа олдохоб.

Манай Хурамхаанай аймагта 101 таряашанай, (фермерскэ) ажахынууд эмхидхэгдэнхэй. Эдэнэртэ байрын гэрнүүд, ношара, фермэнүүд хэрэгтэйл болохо байна бшуу. Зохид һайн байрын үгы һаа, яажа үхэр мал, хони хурьгадые тобир таргаар шахан таргалуулха, ехэ һу, мяха абажа шадахаб даа. Хонишод, малшадые дулаан зохид байратай болгохол хэрэгтэй бшуу. Хурамхаанай аймагай захиргаанай хүтэлбэрилэгшэд, арадай депутадуудай аймагай совет хүдөөдэ барилга хэхэ асуудалда тон ехэ анхарал хандуулжа, али бүхы арга боломжонуудые бэдэрнэ, барилгын материал, онһон техникэ, мүнгэ бэдэрнэ, олоношье.

Байгша ондо хүдөө нютагуудта хэгдэхэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ аймагай захиргаан 1 миллиард 397 миллион түхэриг һомолжо шадаа. Энэ мүнгэн аша үрэтэйгөөр хэрэглэгдэхэ ёһотой ааб даа. Барилгада һомолгдоһон мүнгэн зоорние барилгашад хэр зүбөөр хэрэглэнэб? Энэ асуудалые ехэ наринаар аймагай захиргаан хинан шалгадаг. Тэрэгүйгөөр аргагүй. Зарим барилгын эмхинүүд мүнгэн зоори хайра гамгүйгөөр гаргашалдаг юм. Барилгын ехэ, багашье объектнуудые унжагай удаанаар барихашье ушар гарана. Тиигэхэ мүнгэн зоори хиндэ һалана бшуу.

Хурамхаанй барилга-заһабарилгын участогай хүдэлмэришэд (начальникнь Г. С. Чирков) байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые даншье һаа нобшо удаагаар баридаг байха юм. Барилгын шанарыншье тиимэ һүрхэй һайн бэшэ. РСУ-гай начальник Г. С. Чирков хүдэлмэришэдэйнгөө урда шанга эрилтэ табинагүй хаш даа. Ажалай журам эбдэхэ, хайша хэрэгээр барилга хэхэ ушар али олон гайралдана. Аймагай захиргаанай хүтэлбэрилэгшэд оло дахин Г. С. Чирковто гээгдэлгээ гараха заабари, захиралта үгэнэн байна. Гэбэшье, ехэ заһараад орхиһон юумэл үгыл даа. РСУ-гай хүдэлмэришэд урданайхяараа хүдэлһэн зандаа.

Эдэнэр Буряад Республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын захилаар Хурамхаан һууринда хоёр бүлэ айлай орохо гурбан гэр баринжа байнхай. Гурбан жэлэй туршада нэгэшье гэрыень ашаглалгада тушаагаагүй байха юм. Могойто һууринда хоёр бүлэ айлай орохо хоёр гэрэй баринга гурбадахи жэлээ хэнэ. Аргата һууринда аймагай хэлхеэ холбооной управлениин захилаар хоёр бүлэ айлай орохо гэрэй баринга дээрэ хоёрдохи жэлээ хүдэлнэ.

Мүнөө энэ хүшэр хүндэ сагта нимэ муугаар, ямаршье харюусалгагүйгөөр хүдэлнэ болохоор аал? Аймагай баринга-заһабарилгын участогай начальник Г. С. Чирковые саашадаа нигэжэ хүдэлхэ болоо һаань, энэ тушаалһаань буулгаха шухала гээд һанагдана. Баринга һайн мэдэхэ, дурмора хүрэтэр 70 километр авто-харгы баринжа дүүргээ.

Үнгэрһэн жэл бидэ Тазы—Кумора—Уоян гэһэн авто-харгын барилга дээрэ 46 миллион түхэриг ашаглаһан зомби. Байгша ондо бидэ энэ харгын барилга дээрэ үшөөл ехэ хэмжээнэй ажал хүдэлмэри хэхэ арга боломжотойби. Тиишэ эгээл һайн трактор, автомашинануд, бульдозернуд, экскаваторнуд эльгээгдэнхэй. Дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэд, инженернууд, мастер, прорабууд өнэ участогта хүдэлнэ. Тазы-Кумора-Уоян гэһэн авто-харгы Хойто-Байгалай аймагай ажахынуудта, ажалшадта хэрэгтэй харгы. Энэ харгы бүгони сагай туршада бариха хэрэгтэй. Тэд мүнгэн зоори, барилгын материал ходол дуталдажа, манай хүдэлмэришэдтэ ехэ һаад түбэг үзүүлнэ.

«Мүнгэн манда үгы. Баринга зогсоогты» гэһэн телеграмма бидэ һаяшаг энэ харгы бариха захил хэһэн «Бурятавтодор» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдһоо ашаабби. Зунай дулаан эдэ үдэрнүүдтэ авто-харгы баринжа байһан хүдэлмэришэдоо хайшань эльгээхэ болонобибди? Энэ олон трактор бульдозер, экскаваторнуудые минутыншье туршада минин байлгахадаа, бидэ ямар ехэ хохидолдо орохо болоно гээшэбибди? Дэлгүүрэй харилсаанай үедэ нигэжэ хүдэлжэ болохоор аал? Жэлэй эхиндэ бидэ «Бурятавтодор» нэгэдэлтэй хэлсээ баталаа һамди. Тиигэхэдэ бидэ яһала һайнаар хөөрэлдэһэн гээшэ бэзэбди.

— Мүнгэ алтан сидэндэ бии,—гэжэ байгаад «Бурятавтодор» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд найдуулһан ааб даа. Мүнөө мүнгэн үгы панхаруутаха түйлдаа хүрөөбди гэһэн телеграмма эльгээжэ байха юм. Энэ хүшэр сагта нигэжэ яаншье хүдэлжэ болохогүй ааб даа. Ганса өөр тухайгаа шэбшээд ябаха бэшэ, харин захил хэһэн ажахынууд захил абаһан ажахынууд тухайгаа һаналаа табиха ёһотой гээд хэлэхэ байнаб. Бидэ мүнөө энэ бүхы онһон техникээ хайшань эльгээхэ болонобибди?

Муйскын аймагта авто-харгы баринжа байһан участогта эльгээхэ зон үгүбди? 300 гаран километр зайда энэ бүхы онһон түхеэрэлгэнүүдые өөхын тула яһалал ехэ гаргашада орохо болоод байнабди. Манай коллектив Россий Федерацийн Зам харилсаанай министерствын захилаар Кичерэ—Ангоя—Уоян гэжэ авто-харгы баринабди гэжэ дээрэ хэлээ һэм. Жэл бүри бидэ 30—40 миллион түхэриг барилга эндэ хэдэг һэмди. Байгша ондо 86 миллион түхэриг барилга хэхэ хэлсээ баталһан байгаабди. Захил хэгшэдэй жэлэй эхиндэ бидэ 10 миллион түхэриг ондэндэ түлөөд байна. Мүнөө юумэнэй үнэтэй боложо байхада, энэ бага мүнгөөр ямар тиимэ ехэ юумэ хээд орхихо зомбибди. Россий Федерацийн Зам харилсаанай министерство яһалал шадалтай һалбари гээшэ ааб даа. Тиибэ яабашье, Кичерэ—Ангоя—Уоян авто-харгы барилгада хайша хэрэгээр хандана гээд хэлэхэ байнаб. Энээн дээрэһээ мүнгэн зоори бидэндэ саг болзортонь һомолногүй. Эдэнэй гэмээр манай управлениин коллектив ехэ хохидолдо ороно, авто-харгын барилга унжагайран нобшорно. Саашадаа нигэжэ хүдэлжэ огто болохогүй гээд һанагдана. Кичерэ—Ангоя—Уоян, Тазы—Кумора—Уоян гэһэн авто-харгынуудай барилга Хойто-Байгалай аймагай социально-экономическа хүргжэлтые түргэдхэхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй.

Хойто-Байгалай аймагай захиргаан, аймагай Совет энэ шухала асуудалда анхарал хандуулха ёһотой гээд хэлэхэ байнаб. Энэ харгын барилгада мүнгэ оложо, ойрын жэлнүүдтэ Тазы—Кумора—Уоян харгын барилга дүүргэхэ шухала. Мүнөө харгы баринжа байһан хүдэлмэришэдые эндэнээ ябуулаад, удаань хаанаһаа нимэ дүршэл шадабаритай залуу мэргэжэлтэд Хуурмхаанай аймагта олдохол байха. Тэдэнние энэ тушаалда дэбжүүлхэ хэрэгтэй. Нимэ асуудал аймагай захиргаанай үнэрһэн суглаан дээрэ һаяшаг табигдахал ёһоороо табигдаа һэн.

Аймагай больницын, хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд шэнэ байрада орохо гээд хүлеэжэ ядажа, сүхэржэ байна ха юм. Тиигэн гэхэдэ ямаршье харюусалга мэдэрхэгүй Г. С. Чирковой хайша хэрэгээр ажалдаа хандаһан дээрэһээ, байрын гэрнүүдэй яһала ехэ барилга хээ юм. Мүнөөшье эдэтаргашалагдана. «Могойто» гэжэ акционернэ нэгэдэлэй хүдэлмэришэд Могойто һууринда 300 хүнэй һуудалтай соёлой байшан барихаар хэлсээ баталһан юм. Мүнтэншье, барилгын материалшье бии гээшэ ааб даа. Тэд тус нэгэдэлэй коллектив соёлой байшангай барилгада нэгэшье түхэриг ашаглаагүй байха юм. Аймагай захиргаанай ерай гэжэ олоһон мүнгэн зоорние нигэжэ гаргашалжа болохоор аал?

«Бурятцелинстрой» гэжэ акционернэ нэгэдэлэй Хурамхаанай онһоҗоруулгадамал нүүдэл колонныи барилгашад аймагай хүдөө нютагуудта һүүлэй жэлнүүдтэ яһала ехэ барилга хээ юм. Мүнөөшье эдэнэр яһала гэмүүгөөр хүдэлнэ. Эдэнэр Шаманка нютагта Баргажан гол дээгүүр күүрэг баринжа, һаяшаг дүүргээ. Дэрээндэ, Һахалида, Барханда шэнэгэн түлишэ халаглха баазанууды баринжа, ойрын сагта ашаглалгада тушаахаар хараална. Тус колонныи хүдэлмэришэд аймагай түб Хурамхаан һууринда, Аргатада больницануудай, байрын гэрнүүдые баринга хэнэ. Аймагай түбэй стадионой баринга дүүргээ юм. Энэ жабартаа эндэ Россий Федерацийн хойто арадуудай спортын һайндэр үнэргэгдоо һэн. Мурманскһаа Сахалин, Чукотко хүрэтэр һуудаг үсөөн үндэнэ яһатанай түлөөлэгшэд эндэмнай сугларжа, хаба шадалаа туршалсан мурысэнэн байха юм.

Залуу мэргэжэлтэн Д. Г. Цыремпиловэй хүтэлбэрилдэг онһоҗоруулагдамал нүүдэл колонныи коллектив хүдөөгэй ажалшадай захилаар баринга хэжэ, байрын гэрнүүдые, ношара, фермэнүүдые хэгшэн, байрын шанартайгаар бодхоохо гэжэ эрмэлзэнэ, урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлжэ шаданашье.

Хурамхаанай харгы заһабарилдаг управленин хүдэлмэришэд яһала гэмгүй хүжэлнэ. Эдэнэр аймагай түб Хурамхаан һуурин-һаа Ларагта хүрэтэр 50 километр авто-харгы асфальтаар хушаад байна. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 20 километр авто-харгы асфальтаар хушаха хараа зорилготойнууд. Хурамхаанай аймагай ан үсхэбэрилдэг ажахын баринга фермын томо корпусой баринга дүүргэнхэй. Эдэнэр мүнөө байрын гэрнүүдые барина.

Аймагай баринга эмхинүүдэй коллективүүд үйлэдбэридэ дайралдадаг дутагдалнуудаа сүм усадхажа, баринга түргэнөөр, һайн шанартайгаар хэжэ, мүнгэн зоориеэ зүбөөр ашаглана. Аймагай захиргаан баринга ажал хүдэлмэрние наринаар хишаг шалгана, эрилтээ шангадхана, шадаха зэргээрээ хүдөөгэй баринга шадта тунална. Жэлэй эхиннээ аймагай захиргаан баринга шадтай хамта, олон шухала асуудалнуудые шидхэһэн байна юм. Саашадаашье эрилтээ шангадхажа, түсэбоор хараалагдаһан объектнуудые сүм ашаглалгада туршааха хэрэгтэ хубитаяа оруулхаар эрид шидэнхэй.

Ц. ТОГОНОВ,
Хүдөө бэшэгшэ.

ТҮРҮҮЛЭГШЭ

БАЙГАЛ ДАЛАЙН эрье шадархи Корсаково һуурин урдандаа томо ажахын отделени байдаг һэн. Һүүлэй үедэ Байгал-Хударын совхозой отделеши байгаа. Эндэ бурладууд ажаһуудаг юм. Энэ нютагайхид ооёэдын мэдэлтэй тустаар ажахы болохые хүсэдэг һэн. Нимэ һанамжатай байһан тухайдаа нишэ тиишэнь бэшэһэн, хандаһаншье байха. Тэд ямаршье үрэ гарадагүй бэлэй.

Шэнэ саг ерэжэ, ооёэдын ажахы байгуулхыень тэдэнэртэ зүбшооһэн байгаа. Колхоз болохые корсаковайхид шиидхэбэ. Шэнээр эмхидхэгдэн байгуулагдаһан ажахые хүтэлбэрилхэ түрүүлэгшэ хэрэгтэй һэн. Ушар ёһо ойлгохо, ажахыгаа һайн мэдэхэ, ёһотойл эзэн хүн хэрэгтэй. Тиигээгүй һаа, бии байһан бүхы юумэеэ алдажа, мүнгэ зоориеэ үрижэ, адууһа малаа гарэа хоролтодо оруулжа болохол. Ажахын хамтын суглаан дүрбэ дахин зарлагдажа, нютагай зон Сергей Васильевич Сошневые түрүүлэгшээр һунгаһан юм.

Сергей Васильевич үнэн сэхэ ажалаараа нютагайхидайнгаа этигэл найдалые харюулаа. Мүнөө Корсаковын колхоз бүхы талаараа Кабанскын район соогоо түрүү ажахынуудай нэгэшинь болонхой. Нэн түрүүн социальна һалбарияа хүтжөөһэн байна. Эндэ байрын гэрнүүдые баригдагда гол анхаралаа хандуулна. Байгша ондо долоон залуу бүлэ шэнэ гэр толлобо. Жэлэй дүүрэтэр үшөө дүрбэн-табан айл шэнэ байра абахаар хараалагдана. Ажахыгаа түб буусые болбосон түхэлтэй болгохо, дунда һургуулиин байшан бариха, үйлсэ гудамжануудыень асфальтаар хушаха, худөө нютагуудай харгы замые заһаха талаар ниилэд ехэ ажал ябуулагдаа.

— Колхозшигуудайнгаа һуудал байдалые һайжаруулгада али бүхы туналмжа үзүүлхэ гээшэ гол зорилгонуудаймни нэгэнинь болоно,— гэжэ түрүүлэгшэ хоорэнэ.— Тэд гэшүүдэйнгээ этигэл найдалые харюулха ёһотойб. Тиин энэ талаар юун хэгдээ гээшэб? Недондо намар ажахыгаа гэшүүн бүхэндэ 1 тонно ороо таряа хубаагаа һэмби. Мүнөө жэлдэ яһала һайн үргаса хуряаха һанаатайбди. Тиигээ һаа, үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ үлүү ехэ таряа хубаахабди. Жэлэй дүнгүүдээр һаалишаднай бултадаа нэгэ-нэгэ тугал абаа һэн. Байгша ондо айл бүхэндэ нэгэ гектар сабшалангай газар үгөөбди. Өөһэдынгөө пилорама хүдэлгэжэ, барилгын модоор колхознитуудтаа туналнабди.

Заншалта бэшэ һалбариуд хүтжоогдэнэ. Тиигэжэ ажахыда ангай фермэ баригдаа. Гахайн фермэ түрүүшынгээ продукци үгэжэ захалба. Загаһа олзооорилые хүтжөөхөөр хараалагдана. Энээнэй тула онһон техникээр хангагдаһан ооёэдын флот хэрэгтэй. Тэрэнние бэелүүлхын тула яһала ехэ юумэн хэгдэжэ байна.

Эдэ бүхы оролдолго хэшээлэй ашаар ажахыда ажалай бутээсэ эрид дээшэлээ.

Сергей Васильевич Сошневай түрүүлэгшээр хүдэлжэ байха үедэ архидалга бага болгогдоо, гурим журам һайжаруулагдаа. Энэнь ажахын бүхы гэшүүдэй түрүүлэгшэдэй этигэжэ, найдажа байһыень гэршэлнэ бшуу.

Ж. БАТОЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүүлэгшэ С. В. Сошнев.
Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

АГЫН ҺОНИНУУД

ХУРА БОРОО ХАШАРТАЙ БОЛОО

Шэтэ можын, тэрэ тоодо Агын талын дэбисхэр дээрэ июлийн эхиннээ хура бороо һаһарнагүй. Гол горход, һужааг жалганууд эрье һабаһаа халихай, зарим газарта сабшалан, таряалангуудые нуур далайн шэнги болгонхой.

Хамаг амитадые нилээд хашарааһан аадар бороо ажахынуудай ажал хүдэлмэрине ехээр һаатуулна. Аргали, Хила, Һүдэнтэ, Элеэ, Зүдхэли гэхэ мэтэ голнууд дээрэ баригдаһан хүүргэнүүд уһанда абтажа, зарим нютагуудта хүрэхэнь бэрхэ болобо.

Хониной нооһо хайшалалга хойнолоо, үбһэ тэжээд бэлэдхэлгэ мүргэй ябанагүй.

Аюулһаа һэргылхын тула эндэ тэндэ зөөдэл нүүдэлнүүд эмхидхэгдэнэ, эдеэ хоолойба ад хэрэгсэлэй зуйлнуудээр урыда абтагшадта туһа хүргэгдэнэ.

УРДЫН СЭРЭГШЭД УУЛЗАБА

Агын хизаар ороноо шэнжэлдэг музейн болон районой ветерануудай советэй президиумэй үүсхэлээр Орловско-Курска надархи туналдаанда туйлагдаһан Илалтын 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уулзалга боолсобо. Тэндэ таби гаран урдын сэрэгшэд байлсаба.

Музейн директор, Россий соёлой габьиата хүдэлмэрилэгшэ, түүхэн эрдэмэй кандидат Жижитжаб Доржиевич Доржиев сугларагшадые хаин халуунаар амаршаалаад, энэ түүхэтэ сайлдаанай онсо удха шанар тухай тодорхойгоор хөөрөбэ.

Округой ба районой гулваануудай орлогшонор С. Жапов, Ц. Санданов, сэрэгэй комиссар А. Антонов болон бусад ветерануудта дулаан үгэнүүдые хэлэбэ, тэдэнэртэ амаршалгын бэлэгүүдые, дүрбэ-дүрбэн мянган түхэриг мүнгэ барюулаа.

Удаань Илалта мандуулагшад аяга сайда уригдажа, дайшалхы замууд туһайгаа эльгэлэлсэн ярилцаба.

Курска духэригэй байлдаанда хабаадагшад энэ уулзалга эмхидхэгшэдтэ баяр хүргөөд, Агуу Илалтын 50 жэлэй ойе амиды мэндэ, эдүүр энхэ уттахые бэе бэсдээ хүсэбэ.

ДАСАНАЙ ЖАСАДА

Агын тойрогой арад зон Джарун-Хашорой субаргын баринагада зөөри зөөшөөр туһа хүргэлсэхые оролдоно. Шаргали, Аргали, Үзөөн, Алхана, Ага-Хангил нютагайхид хүн бүхэнэй 1000—1000 түхэриг үргэл оруулаа, элдэб эд хэрэгсэлнүүдые сугларуулжа дамжуулаа.

Дасанай баринагдаг жасада үргэл ороһоор.

Ц. ГОНГОРОВ.

РОССИЙН ФЕДЕРАЦИЙН ХУУ

«1941—1945 ОНУУДАЙ ЭСЭГЭ ОР ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙН ТУЙЛАГДАҺАН ИЛАЛТЫН 50 ЖЭЛ ОЙН БАЯРАЙ МЕДАЛЬ БИИ БОЛГОХ

Россий Федерацийн Верховно Совет ингэ

1. «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамг Агууехэ дайнда туйлагдаһан Илалтын 50 ойн баярай медаль бии болгохо.

2. «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамг ехэ дайнда туйлагдаһан илалтын 50 жэл баярай медаль тухай дүрим баталха.

3. «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо Агууехэ дайнда туйлагдаһан Илалтын 50 ойн баярай медалийн түхэл дүрсые баталха

Россий Федерацийн Президент Б. Е

Москва, Россий Соведүүдэй байшан.
1993 оной июлийн 7. № 5336-I

«1941—1945 ОНУУДАЙ ЭСЭГЭ ОР ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙН ТУЙЛАГДАҺАН ИЛАЛТЫН 50 ЖЭЛ ОЙН БАЯРАЙ МЕДАЛЬ ТУХАЙ Д

«1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамг ехэ дайнда туйлагдаһан Илалтын 50 жэл баярай медальнар шагнагдаха гэбэл:

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн та дайшалхы ябуулганууда СССР-эй Зэбсэг дэй зэргэнүүдтэ хабаадаһан сэрэгэй албатад алба хэгшэд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу партизанууд, подполидо хабаадагшад, Эсэгэ гаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ СССР-эй Хүсэнүүдтэ алба хэһэн сэрэгэй албатад ба хэгшэд, «1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо Агууехэ дайнда Германие илаһанай түлөө илаһанай түлөө» медальнуудаар шагнагдаһ мүн тэрэшэлэн «1941—1945 онуудай Эсэгэ гаалгын Агууехэ дайнда Германие илаһанай һэн медалийн үнэмшэлгэтэй, үгыншье һаа, дагшын үнэмшэлгэтэй хүнүүд;

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай шэн зоритогоор ажаллаһанай түлөө СССР даар, «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо Агууехэ дайнда шэн зоритто ажалай түлөө» шэн зоригой түлөө», «Ажалдаа шалгарһанай миннградые хамгаалһанай түлөө», «Москвае най түлөө», «Одессые хамгаалһанай түлөө» полине хамгаалһанай түлөө», «Сталинградые най түлөө», «Киевые хамгаалһанай түлөө» хамгаалһанай түлөө», «Совет Заполярие түлөө» медальнуудаар шагнагдаһан фронтын ажалшад, мүн тэрэшэлэн «Хүреэлэгдэ дай ажаһуугшада» гэһэн тэмдэгтэн, үгыншье —1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын М да шэн зоригто ажалай түлөө» медалийн хүнүүд;

дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ фаш тэдэнэй союзнигуудай байгуулһан концлагер то болон хаалтын бусад газарнуудта байлг лийн наһанда хүрөөдүй хүнүүд.

1941 оной июнийн 22-һоо 1945 оной ма хугасаада зургаан һараһаа бага бэшэ хүдэ дайсадай саг зуура хүреэлһэн районуудта гынь оруулгадахагүй.

«1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамг ехэ дайнай жэлнүүдтэ туйлагдаһан Илалт гэһэн ойн баярай медаль Россий Федерацийн тын нэрэһээ сарюулгадаха гэбэл;

СССР-эй ба Россий Федерацийн Зэбсэгтэ табигдаһан хүнүүдтэ — ажаһуудаг газарайнь комиссариадууд;

СССР-эй ба Россий Федерацийн Дотоодэй сэрэгүүдһээ ба зургаануудаа, СССР-эй Федерацийн гүрэнэй аюулгүе сахиха сэрэ зургаануудаа табигдаһан хүнүүдтэ — ажаһ гаалгын сэрэгэй комиссариадууд, үгыншье һаанг тистерствэнүүд болон алоан зургаанууд;

фронтын ара талын ажалшадта, урданай та оа подполидо хабаадагшадта — нютагай

«1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамг ехэ дайнда туйлагдаһан Илалтын 50 жэл рай медаль энгэрэй зүүн талада, «1941—19 Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Илалтын 40 жэл» гэһэн ойн баярай медалие дэхэ.

«1941—1945 ОНУУДАЙ ЭСЭГЭ О ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙ ТУЙЛАГДАҺАН ИЛАЛТЫН 50 ЖЭЛ ОЙН БАЯРАЙ МЕДАЛИ

Арадаймнай ёһо заншалнууд

ХУДАНАР ТУХАЙ ҮГҮҮЛЭЛ

...дарнуудтэ Тобын Ту-
...ай намгарта, тэрэнэй
...нютага хабаатай
...нуд «Буряад үнэ-
...дуһанууд дээрэ га-
...ёоороо гаража бай-
...ан сооһоо тобойжо
...тодо баримтануудые
...болгон, «Мүнхэ зу-
...ан поэмэ урлаһан аха-
...ан зохёолнюо А. Жам-
...ин табьяа тон сохэ.
...ай түүхэн «хэбтэ-
...олон «дарагдашаһан
...ундые» уудалжа,
...ан сагай хүнүүдтэ
...ан» гэшэ һайхан,
...хэтэй зүйл. Буряадай
...ойдоо имэнүүд ба-
...ундые арад зондоо
...ан түүхэйн гэжэ мэдэ-
...Сашань энээн тухай
...үгээ хуряажа, он-
...ондо хандуулая.
...ан округтой (тойрогой)
...Түлэ һуурилһаа Б-Н.
...ан «Домог үгэ-
...ой хөөрөөнүүд-
...ан статья «Буряад
...ан» гэжэ мэдэ-
...ан статьяда (1993
...ай 26-най дугаар-
...ан статьи сохёо һонёор
...ан. Тобын Түгэлдэрэй
...ан намтарые мэтэ туһа-
...ан. Мүнхэ Харлаама
...ан поэмэ намда сохёо
...ан соо байба.

«Улаан хэлэтые ур-
...ан дуулагдуй» хурдан
...ан хурса болоотой хүн
...ан болоһоби. Эндэ тэрэ
...ан Хойто-Хорин басага
...ан хэдэрэ, һудын түрүү
...ан тодожо абаа:

— Хүлэгэй үнагые хүлэр-
...гөбшье, дабагдахагуй уула
...гэжэ хомор юм. Хүнэй хү-
...бүүд сэсэрхэбшье, торохо-
...гүй үшар гэжэ хомор юм.
...Тураг сохёо хүн горхо үзэн-
...гүй гуталаа һугаталаагүй юм,
...тулама сэсэн хаан зарга
...шиндхэнгүй һэлмэ һугалаа-
...гүй юм,— гээ һэн гэлсэхэ.

Ураг...

...ороноо хамгаалгын
...болон Зөбсөгтэ Хүсэ-
...ветераануд, инвалидуу-
...ан госпитальдо арга-
...ан оргошоо тэндэхи ме-
...ан хүдэлмэрилэгшэдэй
...ан хамгаалгын
...Илалтын 50 жэл»
...ан Президиумай
...Федерацийн Верховно
...ан Президиумай
...Р. И. ХАСБУЛАТОВ
...ан.
...№ 5337-1.

Ханга...

...ямар бэ?

ҮБШЭН ЗОНДО ТУҺАЛНА

...ан тухэрэлгэтэй. Энэ
...ан тухэрэлгэтэй. Энэ
...ан мэргэжэлтэй
...ан хүдэлгэжэ, үбшэн
...ан дүрүүшые туһалажа
...ан захалаа. Энэ тухэ-
...ан 1977 ондо Зүүн Сибирь
...ан технологическа институ-
...ан электронно-тоолоһон фа-
...ан дүргэлэн В. Н. Попо-
...ан нарин нягтаар харуу-
...ан үбшэ зондо
...ан дорулуулжа, аргалхадань
...ан хүргэнэ.
...ан болон тодоруулгын элек-
...ан онлайн тухэрэлгэлэ
...ан бүшэ хүсэ тогтуу-
...ан Байнаар хэрэглэхэ ту-
...ан темтэр дипломыо
...ан хөрөөс бэшэжэн байгааб.
...ан абаһанай һуулаэр энэ
...ан хүрэлгэлүүлэбэ.
...ан жэлэй туршада
...ан электронно-тоолоһон тодоруулдаг
...ан үндэр тоон зүбөөр на-
...ан хэрэглэжэ, хүрдэ
...ан зорилгодо бэелүүлэ-
...ан гэжэ шинжэлэбэ. Энэмнай ме-
...ан хүдэлмэрилэгшэдэй
...ан болоо гэжэ Бажахадаа.
...ан абаагаа,—гээд залуу
...ан Поплаухин хөөрэ-
...ан.
...ан хүдэлмүүдэй үбшые
...ан радио-биофизикын
...ан институтай эмэ
...ан эмчэд-врачнуудта үрэ
...ан дүнгүүдээ харуулжа эхилэнхэй.

— Түбэдэй медицинын тодоруулһанай ёһоор, хүнэй шуһанай гүйсэ тон зүбөөр харуулжа үгэдэг энэ аппарат гансашье манай республикада мэдээжэ болонхой бэшэ юм. Мүнөө бидэнэр Үбэр-Монголой, Монголой, Түбэдэй, Россин олон тоото медицинын эмэл зургаануудтай, дасануудтай харилсаа холбоо тогтоожо, тусхай хэлсээ баталанхайбди. Лабораторин харуулһан, тодоруулһан бүхы дүнгүүдые XIV Далай лама үндэрөөр сэгнэһэн байха юм,— гээд тус кабинедые даагша Лев Никаевич хэлэбэ.

Һүүлэй үеын шэнэ техникэтэй болоһон госпиталнин хүтэлбэрилэгшэд, врачнуд доторой үбшэнүүдые зүбөөр тодоруулжа, танижа абахадаа, ондоо тэһээ мэргэжэлтэдые уриндүй, өөһэдые аргалжа байха аргатай болобо гэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: кардиологиин кабинедые даагша Л. Н. Азаргаев инженер В. Н. Поплаухин хөөр үбшэн хүнэй шуһанай гүйсэ шэнжэлэн хаража байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фототекст.

Уншаа, дуулаа һэн гүт?

ХЭНИИНЭ ЭРЭБ, ХЭНИИНЭ ЭМЭБ?

Бээжэнэй медициниско институтда гайхалтай юумэнүүд хэгдэнэ. Эндэ эхэнэрые ...эрэ хүнные эхэнэр болгоо... ...аар амжалтатай операци ...гдэнэ. Энээн тухай горитойгоор омогорхон, Синьхуа агентствэ мэдээлэбэ. Профессор Ся Чжаоцзи 19 часай турша соо операци хээ. Тиигээд нигэжэ мэдээсэбэ: «Эрэ байһан хүнэйнь арһан зөөлэн, үнжэгэн болоо. Харин эхэнэр байһан хүн баһал эрид хүбнэжа, аһхабтар ехэ һахал ургаа. Тэрээгээрээ горитойгоор омогорхоно. Эдэнэрэй зан абариньшье баһал хүбилаа».

Ван Са Хоу гэжэ эдэ хөөр «айхабтар шанга трансексуализмаар» үбдэнхэй гээд толорхойлогдонхой байгаа юм. Тиимэнээ эмнэд операци хэхэ гэжэ шиидэбэ. Тиихэдэ 30 наһатай эрэ хүнэй, 24-тэй басаганай дотоодынь органнуудые һэлгэжэ табяа ха. Харин урдань хирургнууд гаадаһые органнуудые хэрэглэдэг, гормональна эмүүдээр һайн дүнгүүд туйлагдалаг һэн. Тиимэнээ хитад эмшэд омогорхонгүй яаха һэм!

Мүнөө үедэ КНР-тэ эмэ, эрэсэ хубилгаһан арбаад хүн бии болонхой. Эгээл түрүүгэ...

ХАРИ ХОЛОҺОО ГЭРТЭЭ БУСАЛГА

Романһаа хэһэг

...Добо дээрэһээ эхэнэр хүнэй зөөлэхэн хоолойгоор дуулахань шэхэндэм хүрөбэ. Дуунайнь үгэнүүд эли боло болоһоор, удангуй урдамни һарын гэрэлдэ сагаан платитай, үндэр нугархай бэетэй эхэнэр үзэгдэбэ. Үрэмшөөгэй нинДэхые хараад, һара тээшэ эрьехэдэнь, нюурынь гэрэлтээд абаба. Энэ эхэнэрни миниий эдир залуугай шиг Лили Бозард өөрөө мүн гэжэ таниадхибаб. Урданайхяараал һайхан нюурынь халта үтэлэд гэнхэй, үшөө тинхэдэ нюуртань гүнэгы гуниглал мүрөө үлөөнхэй. Би үни урданайнгаа хайрата инагые танихалаараа. һалганан шэшэрэод, унашан алдабаб. Харшын нүргааг шүүрээд, өөрөөшье мэдэнгүй, болоожорхё һэн хэб.

Миниий ёолохые дуулаад, тэрэ эхэнэр сошонгёор нам тээшэ эрьебэ. Танигдаагүй эрэ хүнине обёороод, саашаа гүнхэ һанаатай, даб гэбэ. Тоод, миниий хүдэлэнгүй зогсоходо, гайхаад, нам тээшэ аалиханаар дүтэлбэ. Эдир наһанһаамни хойшо танил һайхан хоолойгоороо асууба:

— Хэн эндэ нимэ орой ябанаб? Джон, ши гүш?

Эдэ үгэнүүдыень дуулаад, досоомни хаб харанхы болошоо һэн. Инхэдэ энэшни хадамда гаранхай, үбгэниинь Джон гэжэ нэрэтэй! Одоол инаг гансаяа олооб гэжэ һанаһан аад, бусалтагүйгөөр алдаа байнаб гэжэ ойлгобоб.

Нэрээ хэлэнгүйгөөр, хамаг үнэнишень мэдэжэ абаха юм байна гэһэн бодол тархидам ороо һэн. Үндэр үшөөһэнэй һүүдэрһээ гарангүйгөөр, ураншаа алхалаад, нюргаараа һара тээшэ заларанхай зандаа, испан гуримаар дохёодхибоб. Тулюурханаар англи хэлэ мэдэдэг испан хүнэй дуугардагые һажаажа, хөөрэлдөөгөө эхилбэб:

— Сеньора! — гэбэб.— Таниие урда сагта Лили Бозард гэдэг байһан бээ, зуб гү?

— Зуб, намайе анханһаа Лили Бозард гэдэг һэн,— гэжэ урдаһаам харюусаба.— Танда намһаа юуи хэрэгтэйб?

Зүрхэмни доһолходол гэбэ. Тиигэбэшье, бээ гартаа абажа, саашань үргэлжэлүүлбэб:

— Миниий хэрэгтэй хэлэхымни урда тээ үшөө нэгэ асуудалдамни харюу үгыт даа, сеньора. Та мүнөө энэ нэрээ зүүһэн хэбээрээ гээшэ гүт?

— Тиимэб, би нэрээ һэлгэхээр хадамда гараагүйб.

Эдэ үгэнүүдыень дуулахатайм сасуу тэнгэри орой дээрэмни эрьелдэжэ байһан шэнгеэр үзэгдөө һэн. Ула дорошни газар хэлбэлзэхэдэл гэбэ. Зүгөөр, би мүнөөшье нэрээ нээхэгүй гэжэ шиидэбэб. Намдаа дуратай зандаа юм аа гү, али үгы гү гэжэ лаблаха хүсэл досоомни түрөө.

— Сеньора,— гэбэб.— Би испан хүнби, индейцүүдые дайлан дараха үедэ Кортесэй ударидалга доро ябаа һэмби. Тэрэ хүн тухай дуулаһан бээзэт даа.

Лили толгойгоо дохибо. Би үргэлжэлүүлбэб:

— Дайнай үедэ нэгэ хүнтэй уулзаа һэм. Тэрээнине булта «теуль» гэдэг бэлэй. Хөёр жэлэй саана тэрэ хүн наһа бараа. Үхэхынгөө урда намда хэлэхдээ, тэрэ хүн урдань «теуль» бэшэ, ондоо нэрэтэй байһан юумэб гээ һэн.

— Хэн гэжэ нэрэтэй?—гээд Лили аалиханаар асууба.

— Томас Вингфилд.

Инмэ нэрэ дууламсаараа, үнөөхи эхэнэрни шангаар оог табяад, харшын нүргааг...

...ратайб гээ һэн. Яахыг аргагүйгөөр хулисэл гүйгаа һэн. Дитчингемэй эбэрлиг модоной наһшаһад доро үгэһэн тангаригаа эбдээб гэжэ сэдьхэлдээ хэлэ...

— Сэр! — Лили хашхаха...

...ан хэлэ...

...ан...

...ан...

...ан

(Эхиннинь нюлинин 30-най, августын 3, 6, 11, 13, 17, 19, 20-ной дугаарнуудта).

— Аа! Нимэ юумэн таниие нонирхуулнабы-ы! Нюуха юумэн үгы ааб даа. Унтадаг байгаабди. Энээн тухай дуулахаяа hанаа hэн гүт? Тиигэбэл баясаба ха юмта.

— Нүхэр Ямпилова! Би юрэл асууна бэшэб. Албанай хэрэгээр асуунаб. Намда тааруу байхаар харюусаха бэшэ, харин үнэн сэхэеэ хэлэхэ ёнотойт. Тинхэдээ... мм... лаб гү?

— Лаб. — Цыпилмаа гэнтэ уруугаа харашаба.

— Та-ак... Буладай хажууда Базар шамда... шинии хойноhоо... мм...

— Сэхыень табит даа! Аhалдаа гү гыт! Тиигээ. Хажуудань. Жаншабайда. Хэлэнэ хамнайб. Һүүлдэнь даншье hаа эридээр намайе тоохоёо болишоол. Гайханаб. Хилар, доходон, hарюу марюу бэшэлби. Гансал Базартай... юуншье байгаагүй. Ой ухааниhаа тэрээндэ дурагүйб. Муул зосоохитой хүн гэжэ hанагшаб.

— Юундэ?

— Хэн мэдэбэ даа! Нимэ, тиимэ юумэнэй түлөө гэжэ иигээд лаб хэлэхэ аргагүйб. Юрэл дурагүйб.

— Ойлгосотой. Үшөөл юун гэжэ хэлэхэбта?

— Бү мэдээл. Танда юун тухай заабол хэлэгдэхэ ёнотой байгдаа юм? — Цыпилмаа нюдээ онилгоод, Иван Степанович руу анхаралтайгаар хараба. Тиигэжэ hуутараа, нидхэ дорohоонь шэрүүлхэн ялганаhан галхануудые нюун. зубхяараа нюдээ халхалаад, платиингаа хормой эмэрисэгээнэ. Иван Степановичай абяа гарахагүйдэнь, тэрэ аалиханаар нэмэбэ: — Минии hанахада, Жаншаб, Санжа, Самат, Булад... хүниие алаха зон бэшэ. Наншалдахада наншалдахал юм аабза. Зүгөөр... алахагүй! Ан арьяатан бэшэ, юрын лэ хүн ха юм. Базарта нимэрхүү байдалай дайралдаа hаань, алахал амитан. Хүндэ шадаал hаа үбшэнтэйгөөр хүрэхые оролдодог амитан ха юм. Баhаш, хүндүүлхэй газар олоходоо бэрхэ даа-аа! Тэрэнэй наншалдаанда хабаадалсаhан hаань, оройдоошье маргангүй тэрэниие заажа үгэхэ hэм. Бузар лэ амитан гээшэ. Һургуулида hурадаг байхадань, Бузар гэжэ дэмы нэрлэгдэгүй ааб даа.

— Булад Базар хоёр бэе бэедээ хайшаагаар хандадаг hэн бэ? — Иван Степанович Цыпилмаае анхаралтайгаар адаглаба. Цыпилмаа залд гэнэн шэнги хёлом гээд, нимгэхэн аад, ягаан улаахан доодо уралаа зуун, дуухана уршылгана.

— Ямараар? Юрэл даа.

— Юрэл? Харин шамда... Намда халдахадань гү? Эрэ зоной хөөрэлдөөн болоо гэжэ байжа Булад арзагашаа hэн. Харин өөрөө Бутидтай холбоорисолдоо. — Цыпилмаа абяагүй болоод, Иван Степанович руу харангүй hууба.

— Базар Цыбаан хоёр бэе бэедээ хайшаагаар хандадаг байhаан хаб?

— Одоо... Аа! Базар Цыбаан Соёлмаа хоёрто ходо hаалта хэхые hэдэнэ гэжэ дуулаа hэм. Лупилмаа hайн мэдэхэ. Би хүниөө дуулаhаа хэлэнэб: Нимэл бузар амитан ха юм. Зоной хоорондо орожо, хэрэлдээ, шууяа шурхираа үүдхэжэ ябаха заяатай бузар хаш. Гансал нигэбэш гээд гарhаань олон ушарта барихын аргагүй юм. Намда халдахадаа, дан сэхэ байхадань ехэ гайхаа hэм. Бузар лэ амитан даа...

— Үнэхөөрөө. Базар Шараповта ехэл дурагүй хат. Зай, мүнөө хүрэг даа. Ямар нэгэ шухала юумэн тухай hанаа hаа, заатагүй бидэнэртэ дуулгаарайгты. Эндэ болohон хөөрэлдөөн тухай олон табые шашаhанай үлүү. Ойлгосотой гү?

— Ойлгосотой.

Протокол доро гараа табяад. Цыпилмаагай гаража ошohон хойно духаяа эльбэн бодолгото боложо hууhанаа, hуурриhаа бодоод, «Лупилмаа Шагдароватай хөөрэлдэhэн хойно үдын хоол баряад, hайн бодожо үзэхэ болоол даа,» — гэжэ Сергеев hанаба.

9. ЛУДЭБЭЙ СОЁЛМАА

Жамбалай Лудэбтэй ориганса басагатай юм. Тиимэhээ Соёлмаа нилээн эрхээр ехэ болohон хүн байха. Эхээ hажаажа, ехэ сэбэр шарайтай, нугархай, уян, сэхэбэтэй Соёлмаа бүри hургуулида hуража байхадаа, хүбүүдэй онсо анхаралда хүртэдэг болohон юм. Энэ үшар Соёлмаагай абари зангай бүридэхэдэ, өөрын нүлөө үзүүлhэн юм аабза. Хойноhоонь ябахаяа hэдэhэн хүбүүдэй толгойень эрьюулхэ, зобоогоод абаха дуратай байhаниниь манай hанамжын зүбые гэршэлнэ хаш.

Зүгөөр Цыбаанда Соёлмаа бусадhаа ондоогоор хандадаг байhан юм. Юуб гэхэдэ бусад хүбүүдhээ тад ондоогоор тэрэ Соёлмаада хандадаг байгаа бшуу. Соёлмаагай өөрынгөө зүрюу зан гаргаха hанаатай байхалаар, тэрэниие ороидоо тоогоошогүй болоод, бүри холодоод Цыбаан ябадаг hэн. Тиихэдэнь Соёлмаа үнэн зүрхэнhөө гайхаха, гомдохо, дурашинь гутаха. Тезд халта сагай ошохолоор, хсюулан огто ойлгоогүйдөө эбтэй болошohон, суртаа номсо үзэдэг, клуб ошодог. Бургаастайн аалихан үйлсэнүүдые зүбhан зайдагшье hэн. Өб ороходоо, сэдьхэлэйнгээ ехэ хананги. номгон болошодотые Соёлмаа ойлгохо. Зүгөөр бүри гүнзэгы тобшолол хэхээ айдаг бэлэй.

«Дуратайб»,— гэжэ Цыбаан нэгэл дахин хэлэhэн юм. Энэ үгые урдань оло дахин дуулаhаншье hаа, Соёлмаагай зосоо яаhан уужам, hаруул, hайхан болошоо гээшэ hэм?! Бишыхан басаган шэнгеэр хашхарха, дэбхэрхэ, тоомоо таhарха дураниинь хүроод. баhаш тайхаhан байха. Мүнөө hанахадань, Цыбаанhаа нюмтон, нэгэ жэгдэ хандасатай, уян налгай зантай хүн энэ богонихон наhан соонь ушраагүй мэтээр Соёлмаада үзэгдэбэ.

Гэнтэ хүйтэн, эзэгүй мэтэ болohон гэр соогоо гансаараа hуухадаа, эдэ бүгэдые hанан, hанан. Соёлмаа үйлабэ. Гэрэлдэ ошоод, хабдажа муухай болошohон нюураа харахадаа, урданайхи мэтэ hананиинь зобоогүй. Ямаршьеб угаа шухала, hайхан юумэн бусашагүйгөөр үнгэржэ, бухы наhан сооньшье бодотоор эзэлэгдэшэгүй хоohон газар зүрхэн соонь бии болошohондол басаганда hанагдана.

Палан Гармаевичай ябаhан хойно Соёлмаа ороидоо шадалгүй болошohон юумэдэл хоёр гараа hалд табяад, удаан hууба. Ходо удаг hүмбэйгөө хүлеэжэ ядаhан минсгэйнгээ нюргаяа хятаруулан хүлыень шүргөөхэдэнь, нойрhоо hэриhэндэл боложо, гунигтайгаар миhэд гээд, нойрмог хүн шэнгеэр ябажа, үдэр бүри хэдэг ажалаа хэбэ...

Ажалаа дүүргэхэдэ, Соёлмаа гэртээ оробо. Ехэл шиндэнги хэбэртэй столойнгоо саана ошожо hуугаад, сэбэр саарhа, гуурhа урдаа таоиба. Гашуун нёлбоноор дахинаа дүүрэжэ эхилhэн нюдэеэ аршаад, Соёлмаа бэшэжэ эхилбэ.

«Цыбаан бидэ хоёр нэгэдэхиhээ арбадахи класс дүүргэтэрээ сугта нэгэ партада hуугаа hэмди. Хоёрдохиhоо хойшо «үбгэ hамган болохоо, хоёр» гэжэ наадалуулжа ябагша hэмди. Юундэ гэнтэ тиигэдэг болohоноо манай нүхэдшье хэлэжэ шадахагүй, бидэнэршье шалтагааниие мүнөө оложо, хэлэжэ шадахагүй байхабди. Тиигээдшье бага наhанай юумэн хадань балай тоохоор бэшэ юм аабза гэжэ тоолохоор. Мүнөө hанахадамни, даншье тиимэ бэшэ байна. Бага наhанай наадан hаа, тиигээд лэ үнгэрэн hалаха байгаал. hалаагүй бэшаал? Бэе бэедээ дуратай зон байгаабди. Тиихэдээ тэрэ хара багаhаа хойшо бэе бэедээ юрэ бусаар хандадаг байhан болоно гүбди? Тиимэшье байжа магад.

Юрэл Цыбаантай намда угаа хүнгэн, юумэн хуу эли, тодо байгша бэлэй. Мүнөө hанахадамни, хоюулан үтэртатар гэлдээд, хөөрэлдэхөөцье болёод ябахадаа, Цыбаамнил намhаа ехээр зобоодог байгаа гээшэ ха. Тезд гэрэнээ харуулдаггүй hэн. Баhаш үймар лэ амитан байгааб даа-аа...

Цыбаанай Армидаа алба хэжэ байхаhаа эхилээд, Шараповт Базар хойноhоомни ябадаг болоо hэн. Юун болошохо юм гэжэ үбэштэй ухаандаа тоолбод, Базарай урихада хатардаг, үдэшэхыень зүбшөөдэг байгааб. Тэрэнэй үнгэрхэдөө, намда хадамда гара гэжэ байжа боhодог болохоньь, залд гэжэ абаа бэлэйб. Тиихэдэ Цыбаан бусаха дүтэлөөд байhан юм. «Цыбааниие хулеэнэ гүш, Соёлмаа? Бү хулеэ! Яахадаашье минии hамган болохош. Минии hамган болоогүйшье hаа, Цыбаанай гэртэ эзэн боложо орохогүйш»—гэжэ байгаад, нэгэтэ Базарай шашахадань, «Яаха хүмши? Яагаашье hаа, Цыбаанай hамган болохолби. Ши маанадта hаалта бү хэ!»—гээ hэм. —Болохогүйш гэнэб! Гэрлэхэ гэжэ хэлсэхэтэйтнай хамта Цыбаан шархяа хатааха. Шарапов дэмы хоohон шашадаггүй!»— гэжэ хашхархадань, үнэн зүрхэнhөө таhаганаса энеэгэй бэлэйб. Шал үбэштэй... Юундэ тэрэ бузарай үгэнүүдые тоогоогүй гээшэбиб? Хүсэжэ ядаад, эбдүүсэн хусаhан бишы-ыхан хаб нохойдол тиихэдэ тэрэ hанагдаа hэн. Энеэдэhэмни ехэ хүрөө бэлэй. Нимэл даа. Миниии хүнгэн зан Цыбаанай хосорhондо зэмэтэй бэшэ гү?»

Нигэжэ нэгэшье тогтонгүй бэшээд. Соёлмаа удаан хүдэлэнгүй hууба. Нюдөө анихадань, тоо томшогүй олон сэсэгүүд соогуур шангаар энеэн гүйжэ ябаhан Цыбаан харагдаад, аалиханаар аад, ямаршье наhалгүйгөөр басаган үйлаба...

МҮРДЭЛГЭ ҮРГЭЛЖЭЛhӨӨР

— Яаhан хашартай юм гэшэб? Ямаршье зэмэгүй зоиние дуудаха, мүшхэхэ, гагнахадаа яаhан зон гээшэбта? Эрэшүүлэй нюдаралсаанда би ямар хабаатайбиб? Гомдол бэшэхэб даа, меэл!—гэжэ байгаад, таhалгын богоhо дээрэ гэнтэ бии болohон залуу, нилээн зохидхон шарайтай эхэнэр сула сулсагархан гарнуудаа паршихан матаргай Дээрэ табин зогсоходонь, ягаан шахуу болohон хасарнууд дээрэнь хоёр нүхэхэн хонхойгоодхиро.

— Та хэн болонот?—гэжэ нэгэ бага тээлмэрдэhэн Иван Степанович эхэнэрэй дуугараан соо забhар олон асууба.

— hэ! Юумэ мэдээшэгүй бү болоотыл даа. Шагдарова Лупилмаа гээшэб. Цыпилмаадал адли хүнэй яба гэhэн тээшэ ябаха, хэлэ гэhьень хахархай аман байнал гэжэ шашаха, шалиха амитан бэшэб!

— hуугыт! —гээд Иван Степановичай урихадань, тэрэнь гайхаhан хэбэртэй харад гээд, лаб hууба.

— Зай, нүхэр Шагдарова. Булад Гатапов, Самат Гарифуллин, Санжа Балданов, Базар Шарапов дүрбэн тухай юун гэжэ хэлэхэ байнат, — гэжэ нэгэ бага hэгээ ороhон капитанай асуухадань, удаан hууhан эхэнэр үшөөл сухалдаhан зандаа хэбэртэйгээр хёлог гээд, бамбайд гэhэн уралнуудаа нуталан, бодолгото боложо hууhанаа, хүлеэгдэгүй номгоноор, түбшэн, аалиханаар дуугаржа эхилбэ.

— Юун гэхэ hэнбүб? Жаншабайда суглардаа болоходонь, ошодог болоо hэм. Клубта юино харуулхаhаа бэшэ, ямар ёноор юумэн манай Бургаастайда бологшоб даа? Харин тэндэ ехэ хүхюун байгша hэн. Зондол аллил хүбүүд лэ даа. Наншалдахада наншалдахал юм аабза. Зүгөөр хүниие алаа тэлсэнэл. Нимэ юумэн ой ухаандамни таарацагүй. Илангаяа Жаншаб... Амиды амитанда хоро хүргэмэн бэшэл! Ямар муу үйлөөр үдэрэй тодхор дайралдадаг юм гээшэб?

Лупилмаагай сулсагархан гарнууд эзэнэйнгээ гайхаhан, гэлыhье гэршэлэн хоёр тээшээ дэлгэгдэбэ.

— Цыбаан Батуевта хэн нэгэнэйнь , занахые дуулаа hэн гүт?

— Занахыень?.. Нэгэл дахин Буладай... Зүб даа. Хоёр hарын саана гээшэ гү даа... Ондоо зоной хэрэгтэ хамараа оруулхагүйнь, тулада Цыбааниие нэгэ бага hургаха байгаа гэжэ Булад дуугараа hэн. hогтуудаа шашаа, шаляа ааб даа. Бэшэнэйнь занахые дуулаагүйлби.

— Базар Булад хоёр хайшаа харилсаатай байhан хаб?

— Аа, юугээ хэлэнэт даа! Базар гэшэтнай угаа муу амитан ха юм. Хөөрхы Цыпилмаае Буладтай үтэр татар гүүлжэ, бузар муухайгаар hалгааhан ороолон даа. Түрүүшэгээр ходо бэе бэедээ аржаганадаг болohон аад, hүүлдэнь яhала эбтэй, хамтын ямаршьеб шухала хэрэг хэхээ байhан зон хэбэртэй ябана гү гэжэ hанаа hэм. Гайхаа hэм даа. Тиимэhээ обёороб.

— Аа... Харин Базар, Цыбаан, Соёлмаа гурбан тухай юу мэдэхэ байнабта?

Лупилмаа капитан руу дураа гутангяар хёлогод гээд, хармаан соohоо пулаад гарган, тэрэнээ нюдарга соогоо гам хайрагүйгөөр бажуужа эхилбэ. Ехэл бээе барини хэбэртэй, хоолойнгоо hалганаае оролдосотойгоор даран дуугархадань, зоосоонь бурьялан байhан сухал гансата мэдэрэгдэн байба.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Республикын нинслэл хотын уран бэлигтэй үхибүүдэй болон эдиршүүлэй ордонгой дэргэдэхи англи хэлэнэй секциндэ ябадаг үхибүүд самоледоор Англи мордобо. Энэ бүлэгэй бүридэлдэ 25 хүүгэд, 5 хүтэлбэрилэгшэ ороно.

АНГЛИ ОШОБО

Тэдэнэр бултадаа хотын эллэб hургуулинуудай шабинар юм. Энэ аяншалга 12 үдэр соо үргэлжэлхөөр хараалагдана. Лондоной гоё hайхан газарнуудаар, музейнүүдээр ябаха, тэндэхи hургуулинуудые хараха, үстэнөөрөө танилсаха байна. Гадна англи хэлэнэй хэшээлнүүд заагдаха юм.

Аяншалгада гараhан үхибүүд зочид буудалда бэшэ, харин тэндэхи айл бүлэнүүдтэ байха. Лондоhоо бусаха замдаа Польшын нинслэл хото Варшаватай танилсаха аргатай.

А. ЦЫРЕНОВА.

Үншсаа, дуулаа hэн гүт?

ЭГЭЭЛ ГАЙХАМШАГТА ДОЛООН ЗҮЙЛ

Эртэ урдын Грециин болоод Римэй үедэ «Түби дэлхэйн гайхамшагта долоон зүйл» гэhэн ойлгосо бии болоо юм. Тэрэ сагай гайхамшагта барилгануд. Бүтээлнүүд эдэнэрэй дунда оролсоно. Эдээниие тоолоходо, нимэ байна:

1). Эртэ урдын Египедтэ баригдаhан фараон Хеопсын пирамида.

2). Бага-Азиин баруун эрьедэ оршодог Эфес хотодохи Артемидын hүмэ.

3). Мүнөө сагай Турциин газар дэрэ оршодог байhан Галикарнас хотодохи мавзолей. Тэрээн соо Мавзол хаан хэбтэдэг hэн. Тиимэhээ «мавзолей» гэhэн үгэ тэрэнэй нэрэhээ гараа.

4). Мүнөөнэй Ирагай газар дээрэхи Вавилон хотодохи Семирамидын табсантаhан, агаарта үлгөөтэй байдаг саадуд.

5). Грециин Пелопоннес хахад арал дээрэхи Олимпидахи Зевсын статуя.

6).Турциин баруун-урда зүгэй эрьедэ оршодогшье hаа, Грециин мэдэлдэ байhан Родос арал дээрэхи асари ехэ Наранай бурхан Гелиосой статуя.

7). Египедтэ оршодог Александрия хотодохи маяк.

Олимпидахи Зевсын статуяhаа бэшэ дэлхэйн гайхамшагта бусад зүйлнүүд бултадаа Зүүн зүгэй оронуудта байhан юм. Мүнөө үедэ эдэ долоон гайхамшагта зүйлнүүдэй ороидоо нэгэниинь Хеопсын пирамида үлэнхэй. Тэрэ зургаан мянга гаран жэлэй саана баригдаа hэн. 100 мянган богоолнууд 20 жэл соо баряа. Пирамидын үндэрышь 120, утань 150 метр байгаа. Энээндэ гаргашалагдаhан бүхы шулуунууд 120 мянган хүнэй ажаhууха мүнөө сагай хото барихада хүрэхэ байгаа гээд мэргэжэлтэд тоолоно.

Зүгөөр дэлхэй дээрэ ороидоо долоон гайхамшагта зүйлнүүд байгаагүй юм бэзэ. Тиимэhээ дэлхэйн «наймадахи гайхамшагта зүйл» гэhэн ойлгосын бии байhаниниь, энээниие гэршэлнэ. Тэдэнэй дунда Индонезидэхи Боробудурай, Камбоджын Ангкор-Ватдахи, Энэдхэгтэхи Агра хотын Тадж-Махалай хүшөөнүүдые нэрлэхээр байна.

ЭРХИМЭЭР НААДАА hАА...

Шатар

Россин Федерациин Эрдэм нуралсалай министерствын түрүү hуури эзэлхын түлөө хахад финалай мүрысөөн Барнаул хотодо үнгэргэгдэбэ. Энэ нааданда hургуулинууд болон элдэб олон коллективүүдэй Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй шатаршад хабаадаа. Эдэнэрэй дунда бэрхэ шатаршад олон байгаа. Шатаршад хоёр бүлэгөөр наадаа.

Манай команда түрүүшын дүхэригтэ Прокопьевскын спортын хоёрдохи hургуулиин команде —3,5:2,5, Тюмениин шатаршадые — 5:1, Брестын, Барнаулай, Ратихинай команданууде 4:2; 5,5:1,5; 6:0 тоотойгоор илажа, дүн хамта 24 очкотой түгэсхэлэй нааданда хүрэжэ ерэhэн байгаа. Эндэ Кемеровын, Бийскын шатаршадые 4,5:1,5, 5:1 тоотойгоор шүүhэн юм. Харин бэрхээр наададаг Новосибирскын hурагшадта 2,5:3,5 тоотойгоор шүүгдэжэ, хоёрдохи hуури эзэлбэ.

Мүнөө эдэнэр гэхэ гү, али нааданда эрхим дүн харуулhан шатаршадай дунда Россин Федерациин түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэргэгдэнэ. Мүрысөөн Саратовай областиин Балково хотодо эхилэнхэй.

Манай республикын эдир шатаршад Денис Абашеев, Юра Михайлов, Коля Булдаев, Оля Дубович гэгшэд абажа боломоор найманhаа таба-табан очкотой болоо юм. Тиихэдэ командын нүгөөдэ гэшүүд Петя Боноев Саша Кочелев хоёр зургаа-зургаан очко абажа, спортын мастерта канднидадай норматив дүүргэhэн байха юм. Эдэнэрые республикын бэрхэ шатаршадай нэгэн, тренер Тимур Иванов hургаан хүмүүжүүлдэг.

Шатараар уласхоорондын классай спортын мастерай норматив дүүргэhэн тухай мэдээсэл Тимур Ивановой нэрэ дээрэ ерэнхэй, Тимур Иванов уласхоорондын мүрысөөндэ эрхим дүн харуулаа hаа, эдэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэ аргатай.

Л. ГАРМАЕВА.
РСФСР-эй судья.

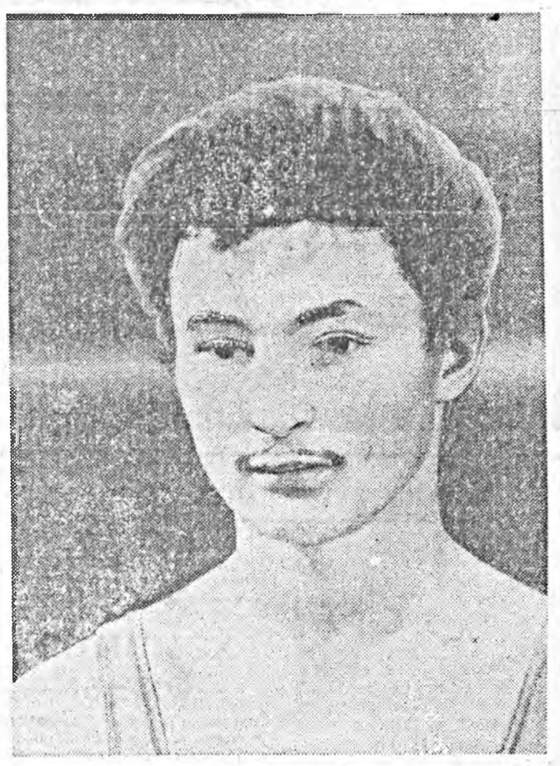

БУРЯАДАЙ худөө ажахын институдай 1-дэхи курс дүүргэhэн Вадим Федяев hүүлэй хоёр жэлэй хугасаа соо ехэ амжалта түйлажа, манай республикын суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаа. Вадим Кабанскын районой тренер Владимир Маковеевэй хүтэлбэрилдэг боксын секциндэ ябажа, арhан бээлэйн нюусануудтай таниилсаhан юм.

Эдир хубүүхэн hоригшынгоо хэлэhэн үгэ бухэниие, зааhан арга дурые жэншэдгүй hайнаар шудалжа, олohон эрдэм мэдэсэеэ али бүхы мүрысөөнүүдэй үедэ заабол бэелүүлхые оролдодогоороо бусадhаа шалгардаг.

Залуушуулай дунда боксоор республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө энэ хабар үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Артур Банзаракцаевые булижа, түрүү hуури эзэлээ hэн.

Нюнь hарын эхеэр Буряадай худөө ажахын институдай актова зал соо үнгэргэгдэhэн «Байгал-93» гэжэ бүхэроссин мүрысөөндэ илажа, чемпион болохоhоо гадна, спортын мастерай норматив дүүргэhэн байгаа. Эндэ тэрэ мүрысөөнэй эрхим бэрхэ боксер гэжэ тоологдон, түсхай шанда хүртэбэ. Һүүлээрнь залуушуулай дунда боксоор Россин түрүү hуури эзэлхын түлөө Тамбов хотодо үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ Вадим Федяев 63,5 килограммай шэнгүүртэ хоёрдохи hуури эзэлжэ, мүнгэн медальяр шагнагдаа. БСХИ-гэй тренер В. В. Павлов мүнөө тэрэниие hурган hоридог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Вадим Федяев.
В. ПЛУТТЫН фото.

Октябрьска районой дотоодын хэрэгүүдэй таhагта «Бурятмебель» нэгэдэлдэ худэлдэг Вьетнамай эрхэтэн нимэ гомдолтойгоор хандаба: «Августын 15-най үдэшын 10—11 час багаар тэрэгэй байрладаг Ключевской үйлсын 59-дэхи гэрэй хамтын байра соohоо «Шарп», «Жи-Ви-Си» түхэлэй магнитофонуд, Россин 1 миллион 100 мянган түхэриг, США-гай 120 доллар хулгайлагдаа». Мүрдэлгэ хэхэдэ, тонуулиан байра дээрhээ доонюо буухадаа, нээлгэтэй балконоор ороhон байха юм.

Буряад Республикын МВД-гэй хэблэлэй бүлэг.

МВД-hээ мэдээсэнэ

hҮНИИН ХАРАНХЫДА...

Августын 9-hөө 16 болотор уhанай үер боложо, хүн бүхэнэй hанаа зобоогоо. Харин тиихэдэнь «зудай болоходо, нохой сададаг» гэдэгтэл, хулгайшад муухай hабараа гаргажа, хара хэрэгээ бэелүүлжэ захалба. Жэшээнь, августын 14-дэ Сэлэнгын баруун бэедэ городой штабай худэлмэрилэгшэдэй хиналта-шалгалта хэжэ ябаха үедэ нэгэ гэр соohоо тэдэниие буудажа, ОМОН-ой худэлмэрилэгшэ, милициин сержант А. Марактаев, уhанда орогшодые абарха түбэй станциин худэлмэрилэгшэ В. Сластин гэгшэд шархатажа, больницада оруулагдаhан байна. Эдэнэрые буудаhан хоёр хүн «Парем» гэжэ нэрэтэй тонуулшад Улаан-Удэ хото бага предприятиин худэлмэришэд байба. Мүн энэ үдэр «Байкалтурист» фирмын директорэй Сэлэнгын hаба дээрэ худэлжэ байха үедэ эрье шадарhаа онгосо руунь буудажа, зүүн хүлэйнь hуеы шархатуулаа.

Августын 13-най hүни Сэлэнгын баруун бэеын нэгэ үйлсын 3-дахи гэртэ ороhон хүн 100 мянган түхэригэй зоорн хулгайлаад, тэрьелhэн байна.

Гадна Сэлэнгын аймагай Сэлэн-Дүүмэ тосхондо ажаhуудаг hогтуу нэгэ эхэнэр огород соо ороhон үерэй уhанда наhа бараа.

Үнгэрhэн долоон хоногой туршада ондоо хулгайшад, тонуулшад Улаан-Удэ хото соо олошорhон байха юм. Эдэнэр hүнин харанхые hамбаашалаа, хүнэй зоорн буляажа абадаг байгаа. Августын 11-нэй 23 час 30 минутада хотын Кировэй нэрэмжэтэ үйлсын автобусуудай буудал дээрэ тонуулшан газова баллон хэрэглэжэ, МНР-эй эрхэтэнэй бариад ябаhан ехэ мүнгэтэй сүүмхэ, дипломат болон пиджагынь абаад тэрьелиоо. Хойто үдэрынь Советскэ районой дотоодын хэрэгүүдэй таhагта Италиhаа ерэhэн аяншалагша эхэнэрэй мэдэсэhэнэй ёноор, тэрэнэй байрлаhан «Баргажан» гостиницын комнатынь үүдэ эбдэжэ ороhон дээрмэшэн хүн хоёр жэлэй хугасаа соо ехэ амжалта түйлажа, манай республикын суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаа. Вадим Кабанскын районой тренер Владимир Маковеевэй хүтэлбэрилдэг боксын секциндэ ябажа, арhан бээлэйн нюусануудтай таниилсаhан юм.

Эдир хубүүхэн hоригшынгоо хэлэhэн үгэ бухэниие, зааhан арга дурые жэншэдгүй hайнаар шудалжа, олohон эрдэм мэдэсэеэ али бүхы мүрысөөнүүдэй үедэ заабол бэелүүлхые оролдодогоороо бусадhаа шалгардаг.

Залуушуулай дунда боксоор республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө энэ хабар үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Артур Банзаракцаевые булижа, түрүү hуури эзэлээ hэн.

Нюнь hарын эхеэр Буряадай худөө ажахын институдай актова зал соо үнгэргэгдэhэн «Байгал-93» гэжэ бүхэроссин мүрысөөндэ илажа, чемпион болохоhоо гадна, спортын мастерай норматив дүүргэhэн байгаа. Эндэ тэрэ мүрысөөнэй эрхим бэрхэ боксер гэжэ тоологдон, түсхай шанда хүртэбэ. Һүүлээрнь залуушуулай дунда боксоор Россин түрүү hуури эзэлхын түлөө Тамбов хотодо үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ Вадим Федяев 63,5 килограммай шэнгүүртэ хоёрдохи hуури эзэлжэ, мүнгэн медальяр шагнагдаа. БСХИ-гэй тренер В. В. Павлов мүнөө тэрэниие hурган hоридог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Вадим Федяев.
В. ПЛУТТЫН фото.

СОНОСХОЛ

Мэдээжэ «Саламандра» фирмын инмэ эд бараа «АВС» фирмэ дурадхана:

эхэнэрнүүдэй ба эрэшүүлэй үбэлэй сабхинууд,

эхэнэрнүүдэй ба эрэшүүлэй хабар-намарай туфлинууд,

үхибүүдэй ба спортивна гутал.

Венгридэ ба Германида оёгдоhон эхэнэрнүүдэй ба эрэшүүлэй үбэлэй арhан дотортой сабхинууд худалдаанда бии.

Нэгэ камератай «СИНО» түхэлэй холодильникууд бии болоо гээд фирмэ клиентнүүдтээ мэдээсэнэ.

Телефонууд: 6-18-65, 6-19-21.

Октябриин 50 жэлэй нэрэмжэтэ проспект, 13.

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

«Үндэhэ баримтатай шүүмжэлэл хэгдэбэ» — В. Бадмаевай статья.

Республикын Госкомстат мэдээсэнэ. «Баяшуулай олошорходо, үгытэйшүүл үсеорхэ» — мэдээсэл.

Фермэ бүхэндэ — элбэг тэжээл. «Витамин ехэтэй тэжээл нөөсэлэгдэ...» — люкинэй тэмдэг...

Үерэй хо... «Үшөөл юун х... — А. Намсараев... сэл.

«Хонхын дуу... — А. Николаев...

«Манай алдар... Б. Табдаев А. ... хоёрой статья.

«Дээдэ-Онгоси... даараа суурхаа... харин мүнөө...» — раевагай тэмдэг...

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэhэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ Каландаришвилиин үйлэ 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемныи — 2-54-54, редакторай орлогшоной — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин—2-53-52, секретариадай—2-66-76, таhагууд: советүүдэй худэлмэриин ба нийтын эмхинүүдэй —2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-61-35, соёлой ардэмэй болон hургуулинуудаи—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 опоинитын худэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; сршуулгын—2-60-91, корректорнуудэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — —2-35-95 Манай корреспондентнүүд: Агинскда — 3-42-19, Закаменскда —30-61, Хоринскдо —2-31-67.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери— —2-23-67 вахта — 2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй
Индекс 50901 Хэhэг 6.500.
Стереотипта тушаагдаhан саг: 21.50.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45.

Мүн 69-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.